

Mei, 2014

Terugloop van wegloop

Afstudeerproduct ter verbetering van de begeleiding in de meidenshelter
Khayaletu met betrekking tot wegglopedrag

Youth for Christ, Pietermaritzburg

Nicole Dogterom & Lizette Kamp

Maatschappelijk Werk en Dienstverlening

Christelijke Hogeschool Ede

Afstudeerbegeleider: Albert van Dieren

Beoordelaar: Carin Graveland-Geijtenbeek

Een onderzoek naar de oorzaken van het weglopen en de bijstelling van de begeleiding en werkwijze in de meidenshelter Khayaletu

Uitvoerders: Lizette Kamp (101114) en Nicole Dogterom (100790)

Opleiding: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
Instituut: Christelijke Hogeschool Ede
Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede
Tel: 0318-696300

Afstudeerbegeleider: Albert van Dieren

Opdrachtgever: Youth for Christ Pietermaritzburg
1 Alan Paton Avenue
3201 Pietermaritzburg
Tel: +27 33 345 2970

Begeleider: Khanyo Mkhize

Datum: 19 mei 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting.....	8
Hoofdstuk 1 Inleiding	9
1.1 Achtergrond en aanleiding van het probleem	10
1.1.1 Youth for Christ	10
1.1.2 Youth for Christ KwaZulu-Natal	10
1.1.3 Khaya lethu	10
1.1.4 Onze focus	11
1.1.5 Aanleiding onderzoek.....	11
1.1.6 Kernbegrippen	12
1.1.7 Afbakening.....	12
1.1.8 Relatie tot de verdiepingsminor.....	12
1.1.9 Individuele ontwikkeling	12
1.2 Centrale vraagstelling en deelvragen	13
1.2.1 Hoofdvraag	13
1.2.2 Deelvragen.....	13
1.3 Doelstelling, doelgroep en beoogde eindresultaat	13
1.3.1 Doelstelling	13
1.3.2 Doelgroep	14
1.3.3 Beoogde eindresultaat	14
Hoofdstuk 2 Onderzoeksmethoden	15
2.1 Vergelijkend onderzoek.....	16
2.2 Interviews	16
2.2.1 Interviews opstellen	16
2.2.2 Interviews afnemen.....	16
2.2.3 Interviews uitwerken en verwerken.....	17
2.3 Observaties.....	17
2.3.1 Observaties voorbereiden	17
2.3.2 Observaties uitvoeren	17
2.3.3 Observaties uitwerken en verwerken	18
2.4 Literatuurstudie	18
2.5 Risico's met betrekking tot de onderzoeksmethoden	18
2.6 Verantwoordelijkheid	19
Hoofdstuk 3 Zuid-Afrika.....	20
3.1 Bevolking	21

3.1.1 Taal	21
3.1.2 Religie	21
3.2 Apartheid.....	21
3.3 Problemen in Zuid-Afrika.....	21
3.3.1 HIV/AIDS	22
3.3.2 Geweld.....	22
3.3.3 Drugs.....	22
3.3.4 Racisme.....	23
3.3.5 Scholing	23
3.3.6 Armoede	24
3.3.7. Werkeloosheid	24
3.4 KwaZulu-Natal	24
3.4.1 Zoeloes	24
3.4.2 Pietermaritzburg.....	25
Hoofdstuk 4 Oorzaak terugval.....	26
4.1 Achtergronden	27
4.1.1 Mishandeling	27
4.1.2 Familieproblemen	28
4.1.3 Gedragsproblemen.....	28
4.1.4 Straatleven	28
4.2 Oorzaken	29
4.2.1 Middelengebruik/verslaving	29
4.2.2 Groepsdruk.....	29
4.2.3 Relatie met de groepsleiders.....	29
4.2.4 Familiegemis.....	30
4.3 Samenvatting.....	30
Hoofdstuk 5 Huidige werkwijze en begeleiding	31
5.1 Medewerkers	32
5.1.1 Achtergrond medewerkers	32
5.1.2 Supervisie	32
5.1.3 Vergadering	32
5.2 Documentatie.....	32
5.2.1 Aanmeldformulier	32
5.2.2 Intakegesprek	33
5.2.3 Zorgplan.....	33
5.2.4 Huis- en schoolbezoek.....	33

5.2.5 Dagelijkse evaluatie	33
5.2.6 Externe rapportage	33
5.2.7 Dossier	33
5.2.8 Rapportages meidenshelter	34
5.2.9 Reflectie groepsleiders	34
5.3 Programma	34
5.3.1 Algemeen.....	34
5.3.2 Sessies.....	34
5.4 Begeleiding	35
5.4.1 Maatschappelijk werker	35
5.4.2 Groepsleiders	36
5.5 Wegloopgedrag	36
5.5.1 Maatschappelijk werker	36
5.5.2 Groepsleiders	37
5.6 Samenvatting.....	37
Hoofdstuk 6 Bijstellingen.....	39
6.1 Algemene behoeften	40
6.1.1 Behoeftepiramide van Maslow	40
6.1.2 Universele basisbehoeften volgens Self Determination Theory (SDT).....	41
6.2 Houding, vaardigheden en methode.....	41
6.2.1 Houding	42
6.2.2. Vaardigheden	44
6.2.3. Interventies	46
6.3 Samenvatting.....	50
Hoofdstuk 7 Conclusies & aanbevelingen	52
7.1 Beantwoording van de deelvragen	53
7.1.1 Deelvraag één.....	53
7.1.2 Deelvraag twee.....	53
7.1.3 Deelvraag drie	54
7.2 Beantwoording van de hoofdvraag.....	54
7.2.1 Oorzaken	54
7.2.2 Begeleiding in Khayaletu met het oog op minimale wegloop.....	55
7.3 Aanbeveling	55
7.3.2. Vervolg onderzoek.....	56
7.4 Discussie	57
7.4.1 Interviews	57

7.4.2 Vergelijkend onderzoek.....	57
7.4.3 Literatuuronderzoek.....	58
7.5 Evaluatie	58
7.5.1 Algemene terugblik	58
7.5.2. Individueel leerrendement Nicole Dogterom	58
7.5.3. Individueel leerrendement Lizette Kamp.....	59
7.5.4 Verantwoording van de taakverdeling	60
7.6 Samenvatting.....	60
Bibliografie	61

Bijlagen

Zie: bijlagen onderzoeksverslag

Voorwoord

Daar is hij dan! Na ruim drie maanden hard werken, presenteren wij u met trots ons afstudeerproduct!

In de zomervakantie van 2013 zijn we biddend begonnen met het zoeken naar een geschikte afstudeeropdracht in Zuid-Afrika. Een opdracht die zou aansluiten aan onze verdiepingsminor Relatie & Gezin. Al snel kregen we respons op onze mail naar YfC Pietermaritzburg, Zuid-Afrika. Zij hadden een vraag waar wij onderzoek zou kunnen doen. Ze mailden ons dat zij (straat)jongeren opvangen en begeleiding geven voor een korte periode in een shelter, maar dat sommige jongeren weglopen en dan uiteindelijk weer terugkomen. Ze vroegen ons of wij hier onderzoek in wilden doen hoe ze dit kunnen verminderen. Het leek ons enorm gaaf om onder (straat)jongeren te gaan werken en iets voor hen te mogen betekenen. Ook hadden wij het idee dat God dit op ons pad had gebracht. Wij hebben toen volmondig: “Ja!” gezegd en zo is ons Afrika avontuur begonnen: ruim drie maanden onderzoek doen onder (straat)jongeren in Zuid-Afrika!

We hebben, ondanks het harde werken, volop genoten van onze afstudeerperiode in Zuid-Afrika. Het was een toffe ervaring om drie maanden deel te mogen nemen in de organisatie en te wonen in een vrijwilligershuis met internationale mensen. We hebben veel geleerd van de cultuur en vele sociale beproevingen doorstaan, zoals de verschillende manieren van handen schudden, het meezingen en dansen met de Zoeloe liederen en het begroeten van mensen. Verder zijn we ook dunner geworden, niet omdat we hier weinig hebben gegeten, maar omdat we helemaal plat geknuffeld zijn. Als je wilt leren knuffelen, dan ben je in Zuid-Afrika op het juiste adres.

Dankbetuiging

Wij willen graag iedereen bedanken die ons geholpen heeft bij de totstandbrenging van dit product. Allereest willen wij Gert Vierwind, verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede, bedanken. Hij heeft ons in het eerste semester van dit schooljaar geholpen met het creëren van een goed plan van aanpak voor dit onderzoek. Hij was scherp en altijd voorzien van goede feedback. Bedankt. Ook willen we onze afstudeerbegeleider Albert van Dieren bedanken. Bedankt voor alle gezellige, goede, nuttige, bemoedigende en waardevolle Skypegesprekken die je met ons hebt gevoerd. Zonder jou hadden we het niet gered. Bedankt dat je altijd voor ons klaar stond en de tijd voor ons nam, hoe druk je zelf ook was met je afstudeerproduct. Bedankt voor de rust en duidelijkheid die je ons elke keer gaf. We hebben vaak tegen elkaar uitgesproken hoe blij en dankbaar we met jou waren. Vanaf het eerste moment in Zuid-Afrika heeft onze opdrachtgever, Khanyo Mkhize, voor ons klaargestaan. Bedankt dat we altijd bij je terecht konden. Je dacht met ons mee, organiseerde wat we nodig hadden, beantwoordde onze vragen en je bood ons literatuur aan die we konden gebruiken. Ook vonden we het erg lief dat je altijd even vroeg hoe het met ons ging en als je ons teveel zag werken, zei je bestraffend dat we genoeg hadden gedaan en lekker pauze moesten nemen. Hier hebben we niet altijd naar geluisterd, maar we waardeerden het erg. Naast onze opdrachtgever willen we Sally Mann, de directrice van YfC Pietermaritzburg bedanken. Zij was degene die ons op geestelijk niveau heeft gesteund. Elke woensdagavond kwam je langs om te kijken hoe het gaat, eventuele dingen te regelen en vragen te beantwoorden. Bedankt dat je er altijd voor ons was. Bedankt voor je interesse in ons. Verder willen we alle medewerkers en cliënten van Khayaletu, Tennyson House en Ekujabuleni bedanken die tijd hebben genomen om met ons in gesprek te gaan over het weglooptgedrag. Daarnaast willen we alle internationale vrijwilligers/vrienden van ons bedanken met wie we de afgelopen drie maanden hebben samengewoond. Bedankt voor de gezelligheid, de interesse en het begrip wanneer wij ons afsloten voor de buitenwereld om verder te werken. Jullie hebben het voor ons als een thuis gemaakt.

Ook willen we onze ouders, vrienden en familie bedanken die biddend om ons heen stonden en er voor ons waren op een visuele manier. In het bijzonder willen we daarbij Anne Dogterom, Adrienne Dogterom, Marloes van Eck en Jacomine Verboom benoemen die ons afstudeerproduct grammaticaal hebben gecontroleerd.

Tot slot gaat onze dank bovenal uit naar God, de Almachtige. Hij heeft ons de kracht en de wijsheid gegeven om dit onderzoek te maken en in Zijn Koninkrijk te werken. Hem zij alle eer!

Wat kunt u als lezer verwachten?

In dit product staan de resultaten weergegeven van de verschillende onderzoeken die wij hebben gedaan om antwoord te geven op onze hoofdvraag: *‘wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen de tien en achttien jaar oud, die als overbruggingsperiode in de meidenshelter Khayaletu verblijven, en hoe kan de begeleiding hier op inspelen met het oog op minimale weglloop?’*

We kijken terug op een waardevolle, bijzondere, leerzame en mooie tijd.

Nicole Dogterom en Lizette Kamp
Christelijke Hogeschool Ede
Zuid-Afrika, mei 2014

Ons gebed is:

“Laat ons uw genade zien, Heer, onze God. Bevestig het werk van onze handen, het werk van onze handen, bevestig dat.” (Psalmen 90:17)

Samenvatting

In ons onderzoek hebben we ons gefocust op de meidenshelter Khayaletu, Youth for Christ Pietermaritzburg te Zuid-Afrika. In deze shelter verblijven meiden tussen de tien en achttien jaar oud. Ze komen vaak uit een heftige situatie. Het doel van de shelter is dan ook om ze evenwichtig te maken en hoop te bieden, zodat we weer terug kunnen keren naar het gezin van herkomst. De aanleiding van ons onderzoek is het wegloupedrag onder de cliënten. Volgens de medewerkers lopen ze namelijk regelmatig een aantal dagen weg, waarna ze weer terugkomen naar de shelter. Youth for Christ vraagt zich af hoe ze de begeleiding kunnen aanpassen met als uiteindelijk doel vermindering van cliënten die weglopen.

Onze hoofdvraag luidt als volgt: *Wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen de tien en achttien jaar oud, die als overbruggingsperiode in de meidenshelter Khayaletu verblijven, en hoe kan de begeleiding hier op inspelen met het oog op minimale weglouping?*

Voor dit onderzoek hebben gebruik gemaakt van drie verschillende onderzoeksmethoden. We hebben een literatuuronderzoek naar de achtergrond van de cliënten gedaan, de oorzaken waarom ze weglopen en de mogelijke bijstellingen. Daarnaast hebben we interviews afgenomen met de medewerkers en cliënten en hebben we geobserveerd in Khayaletu. We hebben ook een vergelijkend onderzoek gedaan in twee verschillende organisaties. Hier hebben we interviews afgenomen met de medewerkers en de cliënten. Verder hebben we geobserveerd in deze organisaties.

Aan de hand van deze onderzoeksmethoden hebben antwoord gegeven op de deelvragen. Allereerst hebben we de achtergronden en de oorzaken van weglouping van de cliënten beschreven. Er zijn vier oorzaken naar voren gekomen waarom ze weglopen. Dit is onderbouwd met literatuur. Daarnaast is er aan de hand van de interviews en observaties de huidige situatie beschreven. Hierin kwamen een aantal opvallende zaken aan het licht. Aan de hand van de huidige situatie, de succesvolle begeleidingsvormen in het vergelijkend onderzoek en de literatuur hebben we de bijstellingen van de begeleiding en werkwijze beschreven. Dit hebben we beschreven aan de hand van drie thema's de houding, vaardigheden en interventies. De resultaten zijn te lezen in hoofdstuk zes.

De belangrijkste conclusies uit ons onderzoek zijn dat er op dit moment niet wordt ingespeeld op de oorzaken van het wegloupedrag. Daarnaast is het opvallend dat de relaties tussen de medewerkers en de cliënten en de relatie tussen de cliënten onderling als negatief worden ervaren. Door dit te verbeteren kan er aan de basisbehoeften van de cliënten worden voldaan. Hierdoor wordt er ook ingespeeld op de oorzaken van het weglopen. Youth for Christ kan hierin bijdragen door coaching en meer training te geven aan de medewerkers.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Onze opdrachtgever, Youth for Christ Pietermaritzburg, heeft ons gevraagd onderzoek te doen in de meidenshelter Khayaletu. De meidenshelter Khayaletu biedt tijdelijk onderdak aan cliënten tussen de tien en achttien jaar.

Volgens de medewerkers van de meidenshelter Khayaletu lopen sommige cliënten weg tijdens hun verblijf in de shelter. Wij hebben onderzoek gedaan naar de oorzaak hiervan. Ook hebben we onderzoek gedaan naar hoe de begeleiding en de werkwijze op dit moment is vormgegeven. Hoe kan de begeleiding en de werkwijze aangepast worden met als doel een minimale wegliep?

In dit hoofdstuk geven we verder een toelichting op ons afstudeeronderzoek, dit hebben we onderverdeeld in paragrafen.

In paragraaf 1.1 leest u de aanleiding en de achtergrond van het probleem.

In paragraaf 1.2 staan de hoofd- en deelvragen weergegeven.

In paragraaf 1.3 staan de doelstellingen, de doelgroep en het beoogde eindresultaat beschreven.

In paragraaf 1.4 staan de onderzoeksmethoden beschreven.

1.1 Achtergrond en aanleiding van het probleem

1.1.1 Youth for Christ

Youth for Christ (YfC) is een wereldwijde, christelijke organisatie die jongeren probeert te ondersteunen. Deze organisatie is vertegenwoordigd in 130 landen.

Het doel is om jongeren te bereiken met het evangelie. Daarnaast willen ze jongeren helpen op een manier die relevant is in hun context en omstandigheden (Youth for Christ about, sd).

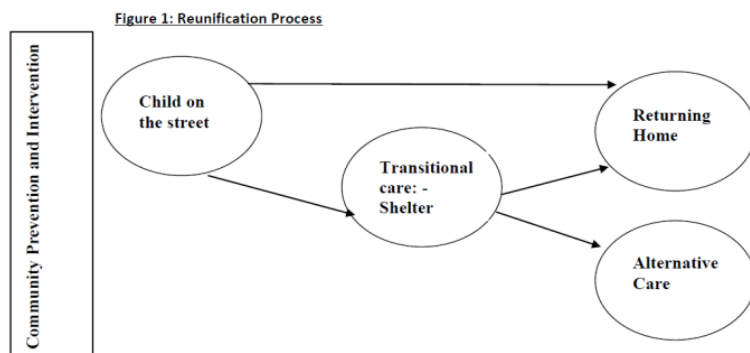
1.1.2 Youth for Christ KwaZulu-Natal

De meidenshelter Khayaletu is een project van Youth for Christ in Zuid-Afrika. Het is gevestigd in de provincie KwaZulu-Natal (YfC/KZN). YfC/KZN is opgericht in mei 1985 en is aangesloten bij de nationale instantie YfC Zuid-Afrika. Het primaire doel is om jongeren te helpen in hun ontwikkeling op mentaal, sociaal, fysiek en geestelijk vlak (Youth for Christ, 2013).

1.1.3 Khayaletu

Khayaletu is een project in de stad Pietermaritzburg. Bij dit project werken ze onder dakloze jongeren op het gebied van preventie en interventie. Het doel van dit project is om gezinnen te herenigen en om de familiestructuur te behouden.

Dit doet Khayaletu door straatjongeren tijdelijk in een opvangcentrum te plaatsen, met als doel om ze uiteindelijk permanent onderdak te bieden, hetzij thuis of in een alternatief gezin. Gedurende het verblijf in het opvangcentrum worden aan de jongeren fysieke en emotionele interventies geleerd om hen voor te bereiden op hun terugkeer naar huis.

Khayaletu heeft bestaan uit verschillende onderdelen.

Outreach team

Dit team zoekt de straatjongeren op en legt contact met hen. Het team biedt praktische hulp, zoals de mogelijkheid om zichzelf en hun kleding te wassen. Daarnaast probeert het team de thuissituatie van de jongeren erbij te betrekken, om te helpen bij de problemen thuis en, indien nodig, te zorgen voor een verzoening met de familie. Als dit niet mogelijk is zoeken ze naar andere mogelijkheden, zoals een verblijfplaats in de shelter.

Shelter

Khayaletu heeft twee shelters in Pietermaritzburg. De shelter is een tijdelijk opvanghuis voor jongens en cliënten tussen de tien en achttien jaar. De jongens en meiden leven apart van elkaar. In de jongensshelter verblijven 25 jongens en in de meidenshelter vijftien meiden. De jongeren worden via het outreach team of via de maatschappelijk werker van de overheid aangemeld. Daarnaast kunnen jongeren ook zichzelf aanmelden.

In de shelter krijgen ze onderdak, eten en de mogelijkheid om weer naar school te gaan. Verder worden er life skills aangeboden, zoals relaties, omgaan met drugs, omgang met het andere geslacht.

Waar mogelijk wordt de familie ook betrokken bij het project, bijvoorbeeld door het organiseren van workshops en/of door het afleggen van huisbezoeken. De maatschappelijk werker organiseert het contact met de families. Zij kijkt of het mogelijk is dat de cliënt naar huis kan. Daarnaast organiseert zij workshops waarin ouders meer informatie krijgen over Khayaletu.

Buurthuis

Khayaletu heeft een aantal buurthuizen in de sloppenwijken van Pietermaritzburg. Ouders en hun kinderen kunnen naar de buurthuizen komen voor hulp op diverse gebieden, zoals huiswerkbegeleiding, gezondheidsvoorlichting, hulp bij de administratie en opvoedingsvaardigheden. Daarnaast worden er life skills aangeboden waar jongeren en kinderen meer leren over bepaalde onderwerpen, zoals drugsgebruik, seksualiteit en hygiëne. Verder worden er ook huisbezoeken gebracht aan mensen in de sloppenwijken. Deze mensen hebben meerdere problemen, zoals problemen in de opvoeding van hun kinderen, werkloosheid. Dikwijls hebben ze extra hulp nodig bij de financiën.

Aftercare

Nadat de jongeren vanuit de shelter weer thuis of bij familie gaan wonen, komen ze in het aftercare-programma terecht. De jongeren worden door YfC medewerkers bezocht bij de familie thuis en er wordt hulp geboden in de vorm van financiële ondersteuning of bemiddeling.

1.1.4 Onze focus

We hebben onderzoek gedaan in de meidenshelter Khayaletu. In paragraaf 1.1.3. is hier al kort op in gegaan.

Khayaletu is een plaats waar (straat)meiden tijdelijk opgevangen worden. De opvangperiode varieert van twee tot twaalf maanden. De cliënten worden hier toerust om uiteindelijk weer in hun gezin van herkomst of in een pleeggezin te gaan wonen.

In deze shelter wonen vijftien cliënten. Het gaat om cliënten tussen de tien en achttien jaar oud. Ze worden hier geplaatst door het outreach team van YfC. Dit team werkt onder de straatkinderen. Daarnaast kunnen de cliënten ook geplaatst worden door de maatschappelijk werker van de overheid. Dit is het geval als de cliënt niet meer thuis kan wonen door een slechte thuissituatie. Verder komt het ook voor dat een cliënt zichzelf aanmeldt.

Binnen Khayaletu werken er twee groepsleiders, zij wisselen elkaar af in hun diensten. Verder is er een stagiaire op locatie. Op dit moment zijn er nog twee vrijwilligers vanuit Duitsland aanwezig, zij wisselen elkaar af in hun diensten.

De maatschappelijk werker van Khayaletu begeleidt alle cliënten. Daarnaast hebben sommige cliënten ook een maatschappelijk werker van de overheid. Dit is het geval als ze door de maatschappelijk werker van de overheid in Khayaletu zijn geplaatst. De maatschappelijk werker van de overheid zorgt voor een vervolgplek voor deze cliënten.

Het doel van het begeleidingstraject is om de cliënten veerkrachtiger te maken, zichzelf te leren accepteren en ze te laten geloven in hun mogelijkheden om uiteindelijk terug te keren naar een veilige leefsituatie.

1.1.5 Aanleiding onderzoek

Het valt de medewerkers van de meidenshelter Khayaletu op dat de cliënten regelmatig weglopen. YfC is benieuwd naar de reden van het weglopen en hoe ze hier op kunnen inspelen. Er is binnen Khayaletu nog niet eerder een onderzoek gedaan.

Via ons onderzoek hebben we gekeken naar de oorzaken van het weglopen en hoe de begeleiding hier op kan inspelen. Het uiteindelijke doel is om de manier van begeleiden aan te passen en daarmee het weglopen te verminderen.

We doen ons onderzoek op uitvoerend niveau en op micro- en mesoniveau.

1.1.6 Kernbegrippen

Medewerkers: met medewerkers bedoelen we groepsleiders, stagiaires en de maatschappelijk werker die verbonden zijn aan de meidenshelter Khayaletu.

Khayaletu: dit is een kort verblijf voor meiden tussen de tien en achttien jaar oud. Ze komen vaak of van de straat of uit een moeilijke gezinssituatie. Ze kunnen er voor maximaal een jaar verblijven.

Ekujabuleni: in deze children home hebben wij ons vergelijkend onderzoek gedaan. Het is een verblijf voor 45 kinderen tussen die nul en achttien jaar oud.

Tennyson House: in deze meidenshelter hebben we ons vergelijkend onderzoek gedaan. Het is een shelter die ook onder Youth for Christ valt en komt dus overeen met Khayaletu.

Weglopen: de cliënten lopen tijdens hun verblijf weg. Na een aantal dagen komen ze dan weer terug.

Begeleiding: dit houdt de begeleiding en gepleegde interventies in van de maatschappelijk werker, groepsleiders en stagiaires.

YfC = Youth for Christ.

1.1.7 Afbakening

Binnen ons onderzoek richten we ons alleen op de meidenshelter Khayaletu, hierin betrekken we dus niet de jongensshelter. We zullen het verleden van de cliënten beschrijven, maar we zullen ons niet richten op hoe de begeleiding kan inspelen op dit verleden. We richten ons op bijstellingen van de werkwijze en begeleiding om het wegloupedrag te verminderen.

Binnen ons onderzoek richten we ons op wat er binnen Khayaletu afspeelt. We doen een vergelijkend onderzoek, maar hierbinnen focussen we ons alleen op de begeleiding, voornamelijk met betrekking op het wegloupedrag.

1.1.8 Relatie tot de verdiepingsminor

We volgen beiden de minor Relatie en Gezin. De focus van ons onderzoek hebben we gelegd op de cliënten in Khayaletu. Ze komen allemaal uit een (vaak onstabiel) gezin en zijn, ondanks dat ze in de shelter verblijven, verbonden aan hun gezin. Verder spelen de relaties onderling en de relaties met de medewerkers een rol in ons onderzoek.

1.1.9 Individuele ontwikkeling

Nicole

Ik heb mij ontwikkeld op het gebied van levensbeschouwelijk verankeren, kerncompetentie vier, omdat ik in Zuid-Afrika te maken heb gehad met andere normen en waarden. Hierdoor heb ik geleerd om mij te positioneren en om na te denken over mijn eigen normen en waarden.

Door ons onderzoek heb ik mij ontwikkeld op het gebied van methodisch hulpverleners, kerncompetentie één. Ik heb geleerd hoe de meidenshelter Khayaletu hulpverleent en welke methodieken daaraan verbonden zijn. Door middel van ons onderzoek heb ik mij nog meer verdiept in methodieken en theorieën en heb ik geleerd om deze toe te passen op een organisatie. Daarnaast heb ik geleerd om mij te positioneren in een andere organisatie en leerde ik samen te werken met de organisatie. Voor mij is dit een extra uitdaging geweest, omdat het een organisatie is met een andere achtergrond en cultuur. Ook de medewerkers hebben een andere achtergrond en cultuur. Hierdoor is het van belang geweest dat ik mij kon inleven in een ander en dat ik goed communiceerde. Dit is verbonden aan kerncompetentie vijf.

Door ons onderzoek heb ik geleerd om data te verzamelen en te verwerken. Ik heb geleerd hoe ik een onderzoek vorm geef en uitwerk. Dit is verbonden aan kerncompetentie zes.

Lizette

Vanuit kerncompetentie 1, vaardig communiceren, heb ik mij ontwikkeld op de volgende twee gebieden:

Leerdoel 1: Ik maak mijn gevoelens en gedachten tijdig bespreekbaar wanneer deze te maken hebben met het afstudeeronderzoek en/of de samenwerking met Nicole of wanneer het een belemmering kan vormen in het afstuderen en/of in de samenwerking met Nicole.

Dit heb ik gedaan door minstens één keer in de twee weken te praten met Nicole over de procesgerichtheid van ons onderzoek.

Leerdoel 2: Ik ga, in mijn eentje, een gesprek aan over ons onderzoek en ik zeg daarbij alles wat ik wil zeggen. Hierbij gebruik ik vakterminologie.

Dit heb ik gedaan door Engelse interviewvragen te maken en de interviewvragen te stellen. Ik ben wekelijks een gesprek aan gegaan met onze opdrachtgever. Ik heb een Engelse samenvatting van ons onderzoek geschreven en ik heb een Engelse presentatie gemaakt en gegeven.

Vanuit kerncompetentie 6, werken in een organisatie, heb ik mij ontwikkeld op het volgende gebied:

Leerdoel 3: Ik maak tijdens mijn afstudeeronderzoek ruimte om naast resultaatgericht bezig te zijn ook procesgericht bezig te zijn met mijn afstudeermaatje, de medewerkers van YfC en de andere vrijwilligers van YfC waarmee ik samen wonen.

Dit heb ik gedaan door elke morgen voordat ik begon te werken en regelmatig gedurende de dag een praatje te maken met de medewerkers van YfC. Daarnaast heb ik de meeste avonden vrij gehouden om procesgericht bezig te zijn met de andere vrijwilligers van YfC waarmee ik samen woonde.

1.2 Centrale vraagstelling en deelvragen

1.2.1 Hoofdvraag

Wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen de tien en achttien jaar oud, die als overbruggingsperiode in de meidenshelter Khayaletu verblijven, en hoe kan de begeleiding hier op inspelen met het oog op minimale weglloop?

1.2.2 Deelvragen

1. Wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen de tien en achttien jaar oud, die ter overbrugging in de shelter verblijven?
2. Wat is de huidige werkwijze en begeleiding in de meidenshelter Khayaletu?
 - In het algemeen;
 - met betrekking tot het omgaan met het weglloopgedrag.
3. Wat zijn de mogelijke bijstellingen van de werkwijze en de begeleiding om weglloop terug te dringen?
 - Wat is succesvol in de begeleiding van meidenshelter Tennyson House en children home Ekujabuleni en is toepasbaar op meidenshelter Khayaletu?

1.3 Doelstelling, doelgroep en beoogde eindresultaat

1.3.1 Doelstelling

Onze doelstelling luidt als volgt: de oorzaken van het weglopen van de cliënten hebben we beschreven en we hebben een duidelijk beeld van de huidige werkwijze binnen de meidenshelter Khayaletu. De aanbevelingen zijn gericht op mogelijke bijstellingen van de werkwijze en begeleiding, waardoor YfC betere begeleiding kan bieden met als doel dat er minder cliënten weglopen.

1.3.2 Doelgroep

We hebben dit onderzoek geschreven voor de medewerkers van Khayaletu. We verstaan hieronder de maatschappelijk werker, de groepsleiders en de stagiaires. Zij zijn degene die de cliënten begeleiden.

1.3.3 Beoogde eindresultaat

Voor u ligt een analyse over de huidige werkwijze van de begeleiding in Khayaletu. Verder is in het product beschreven wat de oorzaken zijn met betrekking tot het weglopen van de cliënten. De aanbevelingen hebben we gericht op mogelijke bijstellingen van de werkwijze en begeleiding. In overleg met onze afstudeerbegeleider en opdrachtgever hebben we besloten om het product in het Nederlands te schrijven.

Dit product zullen we aanbieden door een presentatie te geven aan de maatschappelijk werker, groepsleiders en eventueel de stagiaires en vrijwilligers. Verder zullen andere medewerkers van YfC ook welkom zijn. We zullen daarbij de samenvatting van het product in het Engels overhandigen.

Hoofdstuk 2 Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk geven we weer hoe we ons onderzoek hebben opgezet. We hebben gebruik gemaakt van drie verschillende onderzoeksmethoden en daarnaast hebben we een vergelijkend onderzoek afgelegd. We beschrijven per onderzoeksmethode waarom we voor deze methode hebben gekozen en hoe we met deze methode gewerkt hebben.

In paragraaf 2.1 leest u over ons vergelijkend onderzoek.

In paragraaf 2.2 staat beschreven hoe we de interviews opgesteld, afgenomen, uitgewerkt en verwerkt hebben.

In paragraaf 2.3 leest u hoe we de observaties uitgevoerd, uitgewerkt en verwerkt hebben.

In paragraaf 2.4 staat beschreven hoe we het literatuuronderzoek hebben uitgevoerd.

In paragraaf 2.5 leest u over de risico's met betrekking tot de onderzoeksmethoden.

In paragraaf 2.6 staat de verantwoordelijkheid beschreven.

2.1 Vergelijkend onderzoek

Voor ons onderzoek hebben we interviews afgenomen en hebben we geobserveerd in Khayaletu. Daarnaast hebben we een vergelijkend onderzoek gedaan in Tennyson House en Ekujabuleni.

Tennyson House is een meidenshelter in Durban. Hier wonen vijftien cliënten in de leeftijd van tien tot en met achttien jaar oud. De cliënten hebben dezelfde achtergrond als de cliënten in Khayaletu. Tennyson House valt onder YfC en heeft dezelfde directrice als Khayaletu. In Tennyson House is er één maatschappelijk werker en zijn er twee groepsleiders en drie stagiaires.

Ekujabuleni is een children home waar 45 cliënten van nul tot en met achttien jaar wonen, jongens en meisjes. Ze kunnen hier maximaal twee jaar verblijven. De cliënten hebben dezelfde achtergrond als de cliënten in Khayaletu. Ze wonen allemaal op hetzelfde terrein, maar de jongens en meiden slapen apart van elkaar. Er is één manager, drie groepsleiders en drie stagiaires.

2.2 Interviews

Voor het beantwoorden van alle drie de deelvragen hebben we gebruik gemaakt van interviews. De informatie die we hierdoor hebben verkregen, heeft bijgedragen aan ons onderzoek, doordat het een helder beeld heeft gegeven van de oorzaken van de huidige werkwijze en van de begeleiding in Khayaletu, Tennyson House en Ekujabuleni.

Hieronder beschrijven we hoe we te werk zijn gegaan.

2.2.1 Interviews opstellen

Als voorbereiding hebben we geparticipeerd in Khayaletu, Tennyson House en in Ekujabuleni. Nadat we een beeld hebben gevormd van de organisaties, hebben we de interviewvragen opgesteld. Voor het opstellen van de interviewvragen hebben we onze hoofd- en deelvragen als uitgangspunt genomen. Voor een overzicht van de interviewvragen verwijzen we naar bijlage één.

Door te participeren in de organisaties konden we een relatie opbouwen en probeerden we het vertrouwen te winnen van de cliënten. Vervolgens hebben we de interviews afgenomen met onder andere de cliënten. Deze manier van participeren hebben we ook gebruikt voor onze observaties.

2.2.2 Interviews afnemen

Khayaletu

In Khayaletu hebben we de maatschappelijk werker geïnterviewd, omdat zij de cliënten en de groepsleiders begeleidt. Zij heeft invloed op de begeleiding en heeft goed zicht op het welzijn van de cliënten.

We hebben de groepsleiders geïnterviewd omdat zij de cliënten begeleiden en met hen samen wonen. Zij hebben intensief contact met hen.

We hebben drie cliënten geïnterviewd die één of meerdere malen zijn weggelopen. Zij konden tijdens het interview hun ervaringen en redenen vertellen. Daarnaast hebben we één cliënt geïnterviewd die nog nooit is weggelopen. We hebben dit gedaan om te horen hoe zij de begeleiding in de shelter beleeft en om erachter te komen wat haar reden is om niet weg te lopen.

We hebben twee cliënten van zestien, een cliënt van vijftien en een cliënt van dertien jaar oud geïnterviewd. We hebben gekozen om cliënten te interviewen van verschillende leeftijden, zodat we zicht krijgen op de breedte van de shelter.

Nadat deze interviews zijn afgenomen, zijn we nagegaan of we voldoende informatie hebben verzameld. We hebben geconcludeerd dat er verzadiging optrad, dus dat we voldoende data hadden verzameld.

Tennyson House

In Tennyson House hebben we de maatschappelijk werker geïnterviewd, omdat zij de cliënten begeleidt en de groepsleiders supervisie geeft. Daarnaast hebben we de groepsleiders geïnterviewd omdat zij met de cliënten samen wonen en ze begeleiden. We hebben ook twee cliënten van zestien jaar oud geïnterviewd. Door middel van het interview hebben zij hun ervaringen gedeeld. Eén van hen is weggelopen tijdens een eerder verblijf in een children home. De andere cliënt is nog nooit weggelopen.

Binnen ons vergelijkend onderzoek hebben we minder interviews afgelegd dan in Khayaletu, omdat onze focus op Khayaletu ligt. Onze hoofdvraag en twee van de drie deelvragen zijn gericht op de Khayaletu, dus we hebben daar dan ook de meeste tijd aan besteed.

Ekujabuleni

In Ekujabuleni hebben we de manager, die tevens ook maatschappelijk werker is, geïnterviewd. We hebben één groepsleider geïnterviewd. Zij woont samen met de cliënten en begeleidt hen. Als laatst hebben we een cliënt van zestien jaar oud geïnterviewd. Zij woont al vier jaar in Ekujabuleni. Door middel van het interview heeft zij haar ervaringen gedeeld.

We hebben hier minder interviews afgenomen dan in Tennyson House, omdat er hier minder mogelijkheden voor waren. Dit kwam omdat we afhankelijk waren van het vervoer. Daarnaast was er sprake van een taalbarrière en hadden we geen tolk tot onze beschikking.

Eén interview duurde gemiddeld driekwartier. We hebben de interviews met een voicerecorder opgenomen.

2.2.3 Interviews uitwerken en verwerken

Voor het uitwerken van de interviews zijn we op de hieronder beschreven manier te werk gegaan. Allereerst hebben we een verbatim gemaakt. Vervolgens hebben we alle informatie die niet relevant was voor ons onderzoek doorgestreept. De tekst die we doorgestreept hebben, hebben we wel bewaard voor het geval we dit later nodig zouden hebben. Hierna zijn we begonnen met het labelen van de interviews. We hebben gekozen voor een analyse-eenheid op fragmentenniveau.

Voor het verwerken hebben we informatie gebruikt die direct verband heeft met onze hoofd- en deelvragen.

We hebben de informatie onderverdeeld in labels en kernlabels en we hebben alles een fragmentcode gegeven. We hebben de kernlabels gedefinieerd. De uitgewerkte versie van de labels kunt u vinden in bijlage twee. Alle fragmenten zijn te vinden in bijlage drie.

2.3 Observaties

We hebben ervoor gekozen om, naast de eerder genoemde interviews, ook te observeren, omdat dit veel extra informatie oplevert. We hebben geobserveerd in Khayaletu, Tennyson House en in Ekujabuleni.

De organisaties weten wat ons onderzoek inhoudt. Ze hebben toestemming gegeven om te observeren en de observaties te gebruiken in ons verslag.

2.3.1 Observaties voorbereiden

We hebben van tevoren een topiclijst gemaakt en op basis daarvan hebben we geobserveerd. Deze topiclijst hebben we gemaakt aan de hand van onze hoofdvraag en deelvragen. De topiclijst is te vinden in bijlage vier.

2.3.2 Observaties uitvoeren

We hebben onze observaties uitgevoerd als participerende observator. Daarnaast brachten we op een ontspannen wijze de tijd door met de cliënten en de medewerkers. We hebben tijdens ons

verblijf veldnotities gemaakt en deze hebben we later uitgewerkt. Dit hebben we zo objectief mogelijk gedaan. (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009)

2.3.3 Observaties uitwerken en verwerken

We hebben onze observaties uitgewerkt aan de hand van onze topiclijst. We hebben de gedeeltes die niet direct verband had met onze hoofd- en deelvragen weggestreept, zodat alleen de relevante informatie overbleef. Deze fragmenten hebben we gelabeld en hier hebben we kernlabels aan gehangen. We hebben de kernlabels gedefinieerd. Daarnaast zijn alle fragmenten gecodeerd. We kunnen deze observaties gebruiken ter ondersteuning van de interviews. De labels zijn te vinden in bijlage vijf. De fragmenten zijn te vinden in bijlage zes.

2.4 Literatuurstudie

Om antwoord te geven op onze deelvragen hebben we een literatuurstudie gedaan. We gebruiken deze studie ter beantwoording van deelvraag één en drie.

We hebben gezocht naar boeken, artikelen, documenten en afstudeerscripties. We hebben dit gedaan in de mediatheek van de Christelijke Hogeschool te Ede, bij de organisatie Youth for Christ te Pietermaritzburg en via digitale databanken. Wat betreft de databanken hebben we gebruik gemaakt van BOLA, Picarta, ProQuest, MUSE en Google Scholar. Voor een volledige lijst van gebruikte bronnen verwijzen we naar de literatuurlijst.

Tijdens het literatuuronderzoek hebben we zoveel mogelijk toegespitst op Zuid-Afrika, automatisch krijgen we dan Engelstalige literatuur. Wanneer het niet lukte om de literatuur binnen Zuid-Afrika te vinden, hebben we onze zoektermen verbreed en hebben we verder in de wereld gezocht. We hebben dan gekeken naar de bruikbaarheid voor Zuid-Afrika.

We stellen de volgende eisen aan de gevonden literatuur:

- Het moet relevant zijn voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen.
- Het moet wetenschappelijk zijn. Dit leiden we af uit gegevens als de uitgever, de auteur, citaten en literatuurverwijzingen.
- Het document mag niet ouder zijn dan tien jaar, of het moet tijdloze literatuur zijn. (Wuite-Harmsma & Braaksma, 1995)

Voor het zoeken van literatuur via de digitale databanken hebben we de volgende zoektermen gebruikt:

Conditions girls shelter South-Africa
Street children South-Africa
Street youth South-Africa
Counselling girls shelter South-Africa
Loyalty youth
Sniffing glue street children South-Africa
Sexual abuse youth South-Africa
Physical abuse youth South-Africa
Statistics HIV/AIDS South-Africa

Behoeftepiramide Maslow
Universele behoefte mens
Groepen begeleiden
Presentiebenadering Baart
Muzische middelen hulpverlening
Drie huizen methode

2.5 Risico's met betrekking tot de onderzoeksmethoden

Omdat we vragen naar de beleving van betrokkenen hebben we er rekening mee gehouden dat betrouwbaarheids- en validiteitsproblemen een rol kunnen spelen. Dit betekent dat de resultaten niet statistisch representatief zijn, maar een indicatie geven wat er leeft onder de betrokkenen.

Hiervoor hebben we bewust de interviews afgenomen in de vertrouwde omgeving van de betrokkenen, zodat dit de validiteit zo min mogelijk in de weg zou kunnen staan.

Verder is de verwerking van de gegevens vaak moeilijk. Doordat gestandaardiseerde antwoorden ontbraken werd de analyse beïnvloed door de interpretaties die wij aan elk antwoord hebben gegeven. We zijn ons hiervan bewust en hebben elkaar scherp gehouden. Daarnaast bestaat er een kans dat er bij ons als onderzoekers vooroordelen meespeelden, bijvoorbeeld vanuit onze eigen referentiekaders. Om dit te ondervangen hebben we dit met elkaar besproken, zodat we tijdens het interview elkaar scherp konden houden. Hierdoor hebben we geprobeerd om zo objectief mogelijk naar de situatie te kijken. Dit heeft de kans op betrouwbaarheid vergroot.

Een ander risico was de taalbarrière. De interviews zijn in het Engels afgenomen, terwijl dit niet hun en onze moedertaal is. Hierdoor was de kans op miscommunicatie groter. Om dit te ondervangen hebben we onze vragen kort en duidelijk geformuleerd en hebben we eventueel verdere uitleg gegeven. Als er nog onduidelijkheid heerste, zijn we van open vragen over gegaan op gesloten vragen.

Tijdens twee interviews hebben we gebruik gemaakt van een tolk. Dit was tijdens de interviews met de cliënten van Khayaletu. We hebben er toen bewust voor gekozen om iemand anders hiervoor te vragen dan een medewerker, zodat zij er blanco instaat en dit geen barrière heeft gevormd voor het cliënt.

We hebben tijdens de interviews gebruik gemaakt van geluidsopnames. Een gevolg hiervan kon zijn dat de medewerkers en cliënten zich minder vrij voelden om te vertellen. We hebben er daarom voor gekozen om van te voren uit te leggen dat alles anoniem is en dat we de opnames, na verwerking, vernietigen. Daarnaast hebben we de geluidsopnames pas gestart na de kennismaking, waardoor het anoniem bleef.

Tijdens de interviews was de kans aanwezig dat de cliënten en de medewerkers sociaal gewenste antwoorden gaven, omdat dit binnen de cultuur past. Daarnaast was de kans aanwezig dat de cliënten liegen, omdat ze dit gewend zijn vanuit hun achtergrond. We hebben geprobeerd dit te ondervangen door uit te leggen wat ons onderzoek inhoudt en dat het daardoor van belang is dat ze de waarheid vertellen. We hebben daarnaast uitgelegd dat er een mogelijkheid was om een vraag niet te beantwoorden als ze dit niet wilden. Hierdoor hebben we geprobeerd om sociaal gewenste antwoorden en leugens te voorkomen.

Tot slot heeft de apartheid mee kunnen spelen in ons onderzoek. Vanuit de geschiedenis is er in Zuid-Afrika namelijk een grote kloof tussen zwarte en blanke mensen. Door de apartheid is het vertrouwen van de zwarte mensen in de blanke mensen erg beschadigd. Dit zou tijdens ons onderzoek een rol kunnen spelen. We hebben geprobeerd dit te voorkomen door tijd door te brengen met de cliënten. Hierdoor hebben we geprobeerd om relaties op te bouwen en hun vertrouwen te winnen. Dit hebben we een aantal weken gedaan en daarna hebben we de interviews afgenomen. Hierdoor hebben we geprobeerd de betrouwbaarheid te waarborgen. Voor meer toelichting over de apartheid en de invloed daarvan op ons onderzoek verwijzen we u naar hoofdstuk drie, paragraaf 3.3.4.

2.6 Verantwoordelijkheid

Lizette Kamp was hoofdverantwoordelijk voor de interviews en observaties en de verwerking hiervan.

Nicole Dogterom was hoofdverantwoordelijk voor de literatuurstudie en de verwerking hiervan. Hoe dit concreet is vormgegeven staat in hoofdstuk zeven. De fasering staat beschreven in ons onderzoeksproces.

Hoofdstuk 3 Zuid-Afrika

In dit hoofdstuk geven we meer informatie over Zuid-Afrika.

Omdat ons onderzoek zich buiten Nederland afspeelt, vinden we het van belang om de demografische kenmerken van Zuid-Afrika te beschrijven. Hierdoor geven we de context van ons onderzoek neer. Daarnaast koppelen we dit aan onze doelgroep, de cliënten van Khayaletu.

In paragraaf 3.1 leest u meer over de bevolking van Zuid-Afrika. Met deze bevolking doen we namelijk ons onderzoek en daarom is het van belang om daar een beter beeld van te krijgen. In paragraaf 3.1.1 staan feitelijke gegevens over de taal en paragraaf 3.1.2. geeft de feitelijke gegevens over de religie in Zuid-Afrika weer.

In paragraaf 3.2 vertellen we meer over de apartheid. Dit heeft namelijk een grote invloed gehad op het land en de effecten hiervan zijn nog steeds zichtbaar op de bevolking. Binnen deze gevolgen heeft ons onderzoek zich afgespeeld en dit heeft ook effect op ons onderzoek gehad. Het effect op ons onderzoek wordt verder toegelicht in paragraaf 3.3.4.

In paragraaf 3.3 beschrijven we de algemene problemen waar Zuid-Afrika mee te maken heeft. Hierbinnen wordt de koppeling gemaakt met de doelgroep.

In paragraaf 3.4 zoomen we meer in op KwaZulu-Natal, de provincie waarbinnen ons onderzoek plaatsvindt. Binnen deze paragraaf zullen we ook inzoomen op Pietermaritzburg, de stad waar de meidenshelter Khayaletu staat.

3.1 Bevolking

Zuid-Afrika, officieel “Republic of South-Africa” genoemd, is een land met 51.8 miljoen mensen. Het land is onderverdeeld in elf provincies.

Zuid-Afrika wordt ook wel “the rainbow nation” genoemd, omdat er binnen het land zoveel verschillende mensen wonen met verschillende afkomsten, culturen, talen en religies. Dat verklaart ook dat 79% zwart, 8,9% blank, 8,9% gekleurd en 2,5% Indisch/Aziatisch is.

De gemiddelde leeftijd is 25,5 jaar en de verwachting bij de geboorte is dat iemand 48,9 jaar oud wordt (Brennan, J., 2012; reporter, 2012).

3.1.1 Taal

Zuid-Afrika is een land van diversiteit, dit is ook te zien in de taal. Er zijn namelijk elf verschillende officiële talen. De taal die het meest wordt gesproken is Zoeloe met 23,82%, gevolgd met Xhosa (17,64%) en Afrikaans (13,35%). Engels komt daarmee op een gedeelte vijfde plek met Setswana. Het gevolg hiervan op ons onderzoek is dat niemand Engels als moedertaal heeft. Hierdoor kon er miscommunicaties optreden of moesten we gebruik maken van een tolk waardoor de zuiverheid ook minder kan worden. Dit staat ook beschreven in paragraaf 2.5.

3.1.2 Religie

Zuid-Afrika is een democratie met godsdienstvrijheid. Er zijn veel verschillende godsdiensten, maar het merendeel is christen (79,7%). Daarnaast is 1,5% van de bevolking moslim, een deel hindoestaans en 15,1% ongelovig (sahistory, sd). Het exacte percentage van het hindoestaans geloof is niet bekend.

3.2 Apartheid

Apartheid, een begrip dat onlosmakelijk met Zuid-Afrika is verbonden. Toen de kolonisten in Zuid-Afrika kwamen wilden zij de macht hebben. Dit deden ze door de zwarten en kleurlingen tot hun slaaf te maken. Van 1948 tot 1994 was de apartheid het officiële staatsbeleid. Binnen dit beleid was de bevolking onderverdeeld in rassen, namelijk blank, zwart en kleuring. Door de jaren heen werden de wetten voor de zwarte en kleuringen steeds strenger en werden ze gedwongen om te verhuizen naar wijken aan de rand van de stad, nu ook wel “townships” genoemd. De huizen, ook wel shacks of hutjes genoemd, zijn gemaakt van golfplaten. Vandaag de dag woont er nog steeds een groot gedeelte van de bevolking in deze townships. Vooral arme mensen wonen daar in erbarmelijke omstandigheden.

Vele mensen kwamen in opstand, waaronder Nelson Mandela. Hij was leider van de militaire tak van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) en werd daarom in 1963 opgepakt. ANC had als doel om racisme af te schaffen en een democratisch land te creëren. Nelson Mandela kreeg levenslang, maar werd in 1990 vrijgelaten en op 9 mei 1994 werd hij president van Zuid-Afrika. Hiermee was de apartheid officieel verleden tijd. Nelson Mandela is wereldberoemd. Hij is op 5 december 2013 overleden (sahistory, sd; Visser, 2013).

In paragraaf 3.3.4 beschrijven we de effecten van de Apartheid op ons onderzoek.

3.3 Problemen in Zuid-Afrika

Zuid-Afrika is een land met een bewogen geschiedenis. De gevolgen van deze geschiedenis zijn vandaag de dag nog steeds een grote kwestie. Bijvoorbeeld in het feit dat het merendeel van de zwarte Afrikanen in townships wonen en de blanke Afrikanen in grote huizen. Hierin is het verschil tussen arm en rijk groot en het is duidelijk zichtbaar. In de meidenshelter Khayaletu wonen alleen cliënten uit townships.

Hieronder worden de verschillende problemen per onderwerp beschreven.

3.3.1 HIV/AIDS

Binnen Zuid-Afrika zijn HIV en AIDS een groot probleem. Het is wereldwijd doodsoorzaak nummer één en in 2012 waren er ruim zes miljoen Zuid-Afrikanen besmet met HIV/AIDS. Dit is in vergelijking met de wereld het hoogste aantal. In 2012 zijn er 235.100 Zuid-Afrikanen aan HIV/AIDS overleden. Dit is in vergelijking met de wereld het op twee na hoogste aantal (Brennan, J., 2012).

AIDS staat voor Acquired Immuno Deficiency Syndrome. Het is een besmettelijk ziekte welke overdraagbaar is door middel van bloed, lichaamsvloeistoffen en van de moeder op het ongeboren kind.

HIV is het virus dat AIDS veroorzaakt. HIV staat voor humane Immuno Deficiency Virus. Dit betekent dat HIV je weerstand zo aantast dat je lichaam vatbaar wordt voor allerlei virussen en bacteriën. Er zijn twee manieren waardoor HIV en AIDS overgedragen kan worden, namelijk via bloed en via vaginaal vocht en sperma.

Het wordt vaak overgedragen door het gebruik van dezelfde naald (zoals drugsnaalden) en door het hebben van seks met iemand die HIV positief is.

Dit komt omdat veel mensen verslaafd zijn aan drugs en doordat het in Zuid-Afrika gewoon is om met allerlei mensen naar bed te gaan of om meerdere vrouwen te hebben. Dit verklaart onder andere waarom de cijfers zo hoog zijn.

Veel cliënten hebben te maken met HIV of AIDS. Vaak zijn ouders of familieleden hieraan overleden of heeft de cliënt zelf HIV of AIDS.

3.3.2 Geweld

Een van de grootste vormen van geweld in Zuid-Afrika is seksueel misbruik. Vele vrouwen en jonge mensen worden verkracht. Volgens de Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) zijn dit de hoogste aantallen in de gehele wereld. In 2012 waren er meer dan 64.000 verkrachtingen, dat zijn er 175 per dag (Pillay, N., 2013).

Daarnaast is er in Zuid-Afrika een religie die voorschrijft dat mannen seks mogen hebben met baby's, in de veronderstelling dat ze dan worden genezen van AIDS. Hierdoor wordt er dus seksueel geweld uitgeoefend op baby's.

Volgens een onderzoek door the South African Medical Research Council (SAMRC) heeft 28 procent van de mannen wel eens een vrouw of cliënt verkracht, één op de twintig mannen bekende dat dit gebeurde in het afgelopen jaar.

Naast de hoge getallen op gebied van seksueel misbruik, is er ook veel huiselijk geweld. Uit een ander onderzoek van SAMRC blijkt dat per dag drie vrouwen worden vermoord door hun partner. Dat betekent dat er gemiddeld elke acht uur één vrouw vermoord wordt. In 2009 zijn er 1024 vrouwen vermoord door hun partner.

Uit een rapport van Insitute of Security Studies blijkt dat negentig procent van de Zuid-Afrikaanse vrouwen te maken krijgt met fysieke mishandeling. In twee derde van de gevallen gebeurt dit door hun vaste partner (facts and figures, sd).

Hieruit blijkt dat voornamelijk vrouwen, dus ook de cliënten van de meidenshelter, en afhankelijke mensen (zoals kinderen) het slachtoffer zijn van geweld.

3.3.3 Drugs

In de buurt van Durban is een nieuwe drug uitgevonden: Whoonga. Het belangrijkste bestandsdeel van deze drugs zijn tot poeder vermalen AIDSremmers. Vooral in de townships is dit een grote hype. Een andere hype is Tik. Veel jongeren gebruiken deze drug. Het is enorm verslavend en heeft grote gevolgen op psychisch gebied (Ross, 2013).

Vanuit armoede en moeilijke omstandigheden thuis (zoals geweld en HIV/AIDS) zoeken veel mensen verlichting in de drugs. Dat is de reden dat dit een groot probleem is binnen Zuid-Afrika.

Veel straatkinderen zijn verslaafd, met name aan lijn. Dit is namelijk een goedkope drugs dat psychische of emotionele pijn vervaagd (Froklage, 2006).

Clënten uit Khayaletu komen uit townships en hebben dus vaak te maken gehad met drugs. Ze hebben het zelf gebruikt, zoals lijn, of mensen in hun omgeving hebben er gebruik van gemaakt. In Khayaletu is het verboden om drugs te gebruiken. Zodra de cliënten worden aangemeld moeten ze stoppen met drugsgebruik. Als ze verslaafd zijn worden ze doorverwezen naar SANCA, een afkickcentrum waar ze een training volgen.

3.3.4 Racisme

Racisme is uitgebreid naar voren komen onder het kopje 'Apartheid'. Uit die informatie blijkt hoe groot de impact van de apartheid op Zuid-Afrika is. Op dit moment doet de regering hard zijn best om hier verandering in te brengen door bijvoorbeeld de townships op te knappen. Tegelijk zijn de gevolgen er nog steeds, dat is te zien in het gegeven dat zwarten en kleurlingen de blanken nog steeds niet volledig vertrouwen. Dit kan directe invloed hebben gehad op ons onderzoek, omdat wij blank zijn en de mensen die we hebben geïnterviewd zwart zijn. We zijn ons ervan bewust geweest dat het opbouwen van een vertrouwensband meer tijd zal nemen, daarom hebben we ook de eerste weken van ons verblijf extra tijd geïnvesteerd in de cliënten. We hopen dat dit als resultaat heeft gehad dat ze ons vertrouwden tijdens de interviews en daarom de waarheid durfden te vertellen.

3.3.5 Scholing

De apartheid heeft zijn sporen nagelaten in het onderwijs.

De onderwijskwaliteit in de townships komt maar moeilijk op gang en het grootste gedeelte van de zwarte kinderen gaan daar naar school (scholing, sd). Doordat ouders zelf niet geschoold zijn vinden zij het voor hun kinderen vaak ook niet van belang om naar school te gaan. Het resultaat is dat er nog steeds kinderen zijn die niet naar school gaan, zie figuur 1. Daarnaast kan slechts een minderheid van de zwarte scholieren het financieel opbrengen om naar de universiteit te gaan.

Er zijn in Zuid-Afrika nog steeds twaalf miljoen ongeletterde mensen. Hierdoor is er veel werkloosheid en dat veroorzaakt armoede, geweld en drugsgebruik. Daarnaast blijkt dat Zuid-Afrika een van de weinige landen in de wereld is waar ieder jaar steeds minder kinderen slagen voor hun eindexamen. Slechts zes van de tien kinderen slaagt voor zijn eindexamen. De regering is hard bezig om dit te veranderen. Ze willen het onderwijs steeds toegankelijker maken voor kinderen en volwassenen. Hiervoor hebben ze concrete plannen gemaakt met doelen voor het jaar 2030 (Education, 2013).

	No Schooling 2001			No Schooling 2011		
	Male	Female	Total	Male	Female	Total
Eastern Cape	299 879	478 325	778 203	148 201	235 903	384 104
Free State	112 066	145 059	257 125	49 663	67 442	117 105
Gauteng	251 696	264 096	515 792	146 912	160 190	307 102
KwaZulu-Natal	430 743	714 663	1 145 407	231 732	401 318	633 050
Limpopo	280 441	578 222	858 663	156 876	347 520	504 396
Malanga	192 479	276 238	468 717	128 767	201 181	329 949
Northern Cape	43 415	47 895	91 311	124 203	128 763	252 966
North West	210 391	227 394	437 785	35 964	42 136	78 100
Western Cape	83 129	84 460	167 588	53 601	51 047	104 648
South Africa	1 904 239	2 816 352	4 720 590	1 075 919	1 635 500	2 711 419

Figuur 1. No schooling 2001 and 2011, South Africa

Alle cliënten van Khayaletu gaan naar school, maar veel cliënten zitten in een lagere klas dan dat ze qua leeftijd eigenlijk moeten zitten. De reden is dat ze vaak (jaren) niet naar school zijn geweest, omdat ouders het nut van school niet inzagen en de cliënten daardoor niet werden gestimuleerd. Een andere reden is dat ze op straat leefden en daardoor geen mogelijkheid hadden om naar school te gaan.

3.3.6 Armoede

Ondanks dat Zuid-Afrika één van de meest welgestelde landen is in het continent Afrika, is er nog veel armoede. De rijkdom in Zuid-Afrika is ongelijk verdeeld onder de bevolking. Vooral op het platteland en in de townships heerst er grote armoede. Deze armoede leidt tot andere problemen, zoals ongelijke kansen in het onderwijs, de verspreiding van HIV/AIDS, drugsgebruik en criminaliteit. In deze problemen zijn de cliënten opgegroeid. Ze zijn opgegroeid in een omgeving van armoede, drugsgebruik, ouders die stierven door HIV/AIDS en criminaliteit en geweld (McGroarty, 2013).

3.3.7. Werkeloosheid

Zuid-Afrika heeft wereldwijd het hoogst aantal werkloze mensen. Tien miljoen is werkloos en de helft daarvan heeft de leeftijd van vijftien tot 24 jaar oud. In 2013 was landelijk gezien 24,9% werkloos en in townships liep dit op tot 57% (Smith, 2011; Brennan, J., 2012).

De gezinnen waar de cliënten uit komen hebben vaak te maken met werkeloosheid. Dit kan grote gevolgen hebben op de gezinnen en op de cliënten, zoals drankgebruik om ellende te vergeten, geweld wat kan voortvloeien uit drankgebruik, criminaliteit en armoede.

3.4 KwaZulu-Natal

KwaZulu-Natal is de provincie waarbinnen ons onderzoek zal plaatsvinden, een provincie die in 2013 10.456.907 mensen telt. De hoofdstad is Pietermaritzburg, Dit is de stad waarbinnen YfC zich onder andere heeft gevestigd. In deze provincie spreken ze voornamelijk Zoeloe en Engels.

3.4.1 Zoeloes

Tegenwoordig zijn er ongeveer drie miljoen Zoeloes. De meeste van hen wonen in de provincie KwaZulu-Natal, ook wel Zoeloeland genoemd. De meeste wonen in shacks en voeden zich met wat het land hun te bieden heeft. Het gebrek aan water en de daardoor vaak slechte oogsten is een van de redenen dat ze zich vasthouden aan vele ceremonies en rituelen, waarmee ze hun goden eren en proberen gunstig te stemmen (Landinformatie Zuid-Afrika, 2013).

Cultuur

Mannen hebben een dominante rol binnen de cultuur. Ze bezitten de shacks, nemen de beslissingen, ontvangen bezoekers en voeren oorlog. Het is de mannen toegestaan om meer dan één vrouw te hebben. Vrouwen leren om te koken, het land te bewerken en de kinderen op te voeden. Na hun huwelijk trekken de ze meestal in bij hun echtgenoot en zijn familie. In ruil hiervoor schenkt de echtgenoot en zijn familie vee aan de familie van de bruid. Moeders zijn verantwoordelijk voor de kinderen, maar de kinderen groeien vaak op tussen een groot aantal volwassenen. Zij worden allemaal als familie gezien.

De Zoeloes die in stedelijke gebieden wonen, lijden nog steeds onder de geschiedenis van de apartheid. Over de apartheid kunt u meer lezen in paragraaf 3.2. Het is lastig voor ze om werk te vinden. Meestal doen de mannen ongeschoold werk en werken de vrouwen thuis (Mythic, 2013).

AIDS

Van alle volkeren in Zuid-Afrika tellen de Zoeloes de meeste AIDSslachtoffers.

3.4.2 Pietermaritzburg

Pietermaritzburg is de hoofdstad van de provincie KwaZulu-Natal en hij wordt ook wel 'The city of choices' genoemd. In 2011 was er een populatie van 1.017.763 mensen. Hierbinnen is 44% zwart, 8% gekleurd, 19% blank en 29% Indisch/Aziatisch (Kane-Berman, 2013). Dit komt in zijn geheel niet overeen met de cijfers van heel Zuid-Afrika, daarin zijn de aantallen heel anders. Hierin maakt Pietermaritzburg dus een uitzonderlijk verschil.

Doordat er een dergelijke verscheidenheid aan rassen is, is er ook een verscheidenheid aan religies. Voornamelijk moslims en hindoes zijn sterker vertegenwoordigd dan landelijk gezien.

In Pietermaritzburg is de politie elke maand druk bezig met plusminus vijftig drugszaken. In 2013 bleek uit een onderzoek dat er 6798 criminele acties hebben plaatsgevonden in Pietermaritzburg (crime stats simplified , sd).

Hoofdstuk 4 Oorzaak terugval

In dit hoofdstuk geven we antwoord op deelvraag één: ‘Wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen de tien en achttien jaar oud, die ter overbrugging in de shelter verblijven?’ Om tot een antwoord te komen hebben we gebruik gemaakt van de interviews die zijn afgenomen in Khayaletu. Waar nodig hebben we verwezen naar data die we hebben verworven tijdens ons vergelijkend onderzoek. Verder hebben we gebruik gemaakt van literatuur.

In paragraaf 4.1 wordt aan de hand van de interviews de achtergrond van de cliënten beschreven. Hier wordt verdieping in aangebracht door literatuur hieraan te koppelen.

Paragraaf 4.2 geeft de oorzaken van het weglopen van de cliënten weer. Dit is gedaan aan de hand van interviews. Door literatuur wordt hier extra verdieping aan gegeven.

In paragraaf 4.3 wordt een samenvatting beschreven waarin we antwoord geven op de deelvraag.

4.1 Achtergronden

Allereerst hebben we de achtergronden van de cliënten in Khayaletu weergegeven. Hierdoor worden de oorzaken van het weglopen in de context geplaatst. We hebben dit gedaan aan de hand van de interviews. Door middel van literatuur hebben we hier extra verdieping aan gegeven.

Om de achtergronden van de cliënten vast te stellen hebben we gebruik gemaakt van de interviews. De medewerkers en de cliënten hebben dezelfde achtergronden benoemd. Hieruit blijkt dat de medewerkers weten van de achtergronden van de cliënten.

4.1.1 Mishandeling

Vanuit de interviews is gebleken dat veel cliënten uit de shelter seksueel, lichamelijk en psychisch mishandeld zijn.

Psychisch

Binnen de interviews is niet concreet benoemd wat onder psychische mishandeling wordt verstaan. Literatuur heeft hier wel meer woorden aan gegeven. Onder psychische mishandeling wordt een situatie verstaan waarin iemand systematisch wordt vernederd, gekleineerd en afgekeurd. Het is een situatie waarin degene geen vrijheid of levensruimte heeft (Singer & Wegelin, 1991).

Seksueel

Vanuit de interviews is gebleken dat de cliënten op verschillende manieren te maken hebben gehad met seksueel misbruik. Ze zijn misbruikt toen ze op straat leefden of door hun familieleden. Literatuur geeft aan dat onder seksueel misbruik diverse handelingen worden verstaan. Het kan te maken hebben met orale, anale en vaginale handelingen. Duidelijk is dat het merendeel van seksueel misbruik plaats vindt bij meiden. In Zuid-Afrika is de dader meestal een stiefvader of vriend van de moeder. Door alcohol worden deze handelingen aangewakkerd (Ward & Seager, 2010). Iedere vorm van misbruik (zowel seksueel als psychisch) heeft een enorme impact op het leven van het slachtoffer. Het kan haar psychisch, maar ook emotioneel beschadigen. De meest voorkomende gevolgen hiervan zijn dat het zelfvertrouwen van het meisje beschadigd wordt of dat ze anderen niet meer vertrouwd. Daarnaast kan het haar agressief of extreem passief maken, hier kunnen dus gedragsproblemen door ontstaan. Misbruik kan zo'n grote invloed hebben dat persoonlijkheidsverandering kan ontstaan, zelfs een meervoudige persoonlijkheidsstoornis. (Froklage, 2006)

We hebben deze gevolgen ook gezien in Khayaletu. Uit de observaties is gebleken dat het zelfvertrouwen van de cliënten laag is. Ze vinden het moeilijk om complimenten in ontvangst te nemen.

Fysiek

Vanuit de interviews is niet benoemd wat er onder fysieke mishandeling wordt verstaan. De literatuur benoemt het als een situatie waarin het lichaam van de cliënt het zwaar te verduren krijgt. Dit kan worden veroorzaakt door klappen, stompen, tegen de muur smijten, de trap afgooien, het toetakelen met brandende sigaretten en messen tot en met wurgpogingen toe (Singer & Wegelin, 1991, p. 55). De gevolgen kunnen op lichamelijk, psychisch en neurobiologisch vlak betrekking hebben. De ernst van de gevolgen hangt van het volgende af:

- Ernst van het geweld, de verwaarlozing of het misbruik op zich;
- de leeftijd waarop het begint, hoe vaak het gebeurt en hoe lang het voortduurt;
- het wel of niet aanwezig zijn van steun uit de omgeving;
- de persoonlijkheid van het slachtoffer.

De steun uit de omgeving en de persoonlijkheid van het slachtoffer kunnen belangrijke beschermende factoren zijn (Wolfsak & Ten Berge, 2008).

De gevolgen van misbruik en mishandeling kunnen groot zijn, ook op psychisch vlak. Dit kan in verband staan met de andere achtergronden van de cliënten. Net als door seksueel geweld kan ook

door fysiek misbruik gedragsproblemen ontstaan. Wanneer deze mishandeling thuis plaats vindt kan een cliënt ervoor kiezen om op straat te gaan leven, in verband met veiligheidsoverwegingen.

4.1.2 Familieproblemen

Verder is uit de interviews gebleken dat de cliënten uit families komen waar veel problemen zijn, of dat ze zelf problemen hebben met hun familie.

“Most of the time we have children with behaviour problems. Maybe something happened at home, maybe a parent died, the mother most of the time, and then they are living with the other family members and there are conflicts and then the children start to misbehave. Some of them, they ran away from home and end up on street. Also when the parents die, the children don’t know there family, so they find themselves all alone with no family at all.” (I03, 2014)

Uit het citaat blijkt dat veel familieproblemen beginnen bij het overlijden van ouders. Want hierdoor komt het vaak kind bij familie te wonen waar conflicten ontstaan en zij gedragsproblemen ontwikkelen. Eén van de grootste oorzaken waardoor familie overlijdt is HIV/AIDS. Dit is ook gebleken uit hoofdstuk drie, paragraaf 3.3.1. Als de ouders overlijden en er is geen familie om de kind op te vangen, komen ze meestal op straat terecht.

4.1.3 Gedragsproblemen

Uit het vorige citaat is gebleken dat gedragsproblemen ontstaan door familieproblemen. Veel medewerkers en cliënten benoemen dan ook dat gedragsproblemen een reden is geweest om naar Khayaletu te komen. Gedragsproblemen staan niet altijd in verband met familieproblemen. Een cliënt van zestien jaar vertelt namelijk dat ze uit een goed gezin komt, maar dat ze niet wilde luisteren naar haar moeder en hierdoor in de shelter terecht kwam.

Dit voorbeeld kan verband houden met de leeftijdsfase. De cliënten zijn allemaal tien tot en met achttien jaar oud, dit is een leeftijdperiode (jonge adolescentie, ook wel puberteit genoemd) waarin er lichamelijk en geestelijk grote veranderingen optreden. In deze periode kan de cliënt het lastig vinden om abstract te denken en ver vooruit te denken. Ze kan het lastig vinden om zich in een ander te verplaatsen en vanuit het standpunt van een ander te kijken. Daarnaast maken de cliënten ook een lichamelijke ontwikkeling door wat voor onzekerheid kan zorgen. Door de veranderingen kunnen de cliënten een lagere zelfwaardering krijgen. Dit kost veel energie. Ze zijn op zoek naar hun eigen mening en worden hierin geleid door de mening van ouders, vrienden en media. Dit kan wrijving en botsing veroorzaken binnen hun thuissituatie (Kohnstamm, 2009; Wit, Slot, & Aken, 2004).

Uit de piramide van Maslow (Maslow, 1987) blijken veiligheid en zekerheid de belangrijkste menselijke behoeften te zijn naast de lichamelijke behoeften (zoals eten en drinken). Voor de cliënten is het extra belangrijk dat ze een veilige omgeving hebben, zodat ze de ruimte hebben om zichzelf te ontwikkelen. Maar zoals eerder beschreven komen veel cliënten uit situaties van misbruik en familieproblemen. Hieruit blijkt dat die veilige omgeving vaak ontbreekt. Dit zou gedragsproblemen kunnen veroorzaken of versterken (Meij & Ince, 2013).

Daarnaast kunnen gedragsproblemen en gezondheidsproblemen vergroot worden door slechte leefomstandigheden (Harker, 2006). Veel cliënten zijn opgegroeid in townships of hebben op straat geleefd. Hun leefomstandigheden waren daar niet optimaal en kan dus medeoorzaak zijn van gedragsproblematiek.

4.1.4 Straatleven

Uit de interviews is gebleken dat veel cliënten een straatleven als achtergrond hebben. De cliënten geven aan dat het straatleven een gevaarlijk leven is met grote gevolgen: *“The street was bad. We were abused on the street, they were trying to force me to sleep with them.”* (I05, 2014)

Naast dat veel straatkinderen gedwongen worden om seks te hebben met jongens, is het voor hen ook een manier om geld te verdienen. Dit is niet alleen met vreemden, maar ook met hun vriend. Ze doen dit in ruil voor voedsel of geld. Door alle seksuele activiteiten is de kans op HIV/AIDS groot.

Naast seks verdienen ze hun geld door te bedelen, kleding van jongens te wassen of door de haren van anderen te vlechten. Daarnaast snuiven veel straatkinderen lijm, omdat het hen helpt om hun fysieke en emotionele pijn te vergeten (Froklage, 2006; Clacherty & Walker, 2011).

Een onderzoek van Street Action in Durban onderschrijft dit ook. Zij beschrijven het straatleven als verwoestend en extreem traumatisch, met honger, geweld en ziektes (Clacherty & Walker, 2011).

4.2 Oorzaken

Vanuit de interviews is gebleken dat middelengebruik/verslaving, groepsdruk, relatie met de groepsleiders en gemis van familie de oorzaken zijn waarom de cliënten weglopen. Hieronder zal op elke oorzaak verder ingegaan worden.

4.2.1 Middelengebruik/verslaving

Alle medewerkers hebben middelengebruik/verslaving benoemd als oorzaak dat de cliënten weglopen. Het is opvallend dat geen van de cliënten dit heeft benoemd als oorzaak, ook niet toen we hier extra naar hebben gevraagd. De kans is aanwezig dat de cliënten hierover hebben gelogen, omdat ze niet willen toegeven dat ze verslaafd zijn. In Khayaletu is middelengebruik namelijk verboden. Daarnaast is ook de kans aanwezig dat de cliënten wel de waarheid hebben gesproken. Dit kan betekenen dat de medewerkers gefocust zijn op het middelengebruik/verslaving terwijl dit geen rol speelt. Dit kan gevolg hebben op de kwaliteit van de begeleiding.

De literatuur beaamt dat middelengebruik een grote rol speelt in Zuid-Afrika. Inwoners van Pietermaritzburg worden aangeraden om geen geld te geven aan straatkinderen. Volgens Lucas Holtzhausen, manager van Safe City, kopen kinderen er lijm van en worden ze op die manier gestimuleerd in hun verslaving (John, 2014). Voornamelijk straatkinderen zijn verslaafd aan lijm en alcohol. Ze doen dit om hun fysieke en emotionele pijn te vergeten (Froklage, 2006). De kans is hierdoor groot dat de cliënten die op straat geleefd hebben verslaafd waren toen ze in Khayaletu kwamen.

In Khayaletu is het verboden om middelen te gebruiken. De cliënten hebben de optie om naar een begeleidingstraject te gaan. Eén keer per week krijgen ze hier begeleiding en ze krijgen daar ook medicatie aangeboden.

4.2.2 Groepsdruk

Als tweede oorzaak wordt groepsdruk benoemd. Zowel binnen als buiten de shelter.

Dit komt overeen met de literatuur, want vanuit literatuur blijkt dat jonge adolescenten op zoek zijn naar aansluiting bij groepen. Ze willen ergens bij horen en ze hebben behoefte aan erkenning en waardering. Voornamelijk leeftijdsgenoten en vriendinnen gaan een steeds belangrijkere rol spelen. Ze kunnen hun zelfwaarde meer gaan meten aan wat leeftijdsgenoten van hen vinden en hoe zij met hen omgaan. Alle jonge adolescenten hebben dit, maar bij de cliënten kan deze oorzaak een belangrijkere rol spelen, omdat velen van hen op diverse gebieden van hun leven (thuis, op school, in de samenleving) positieve aandacht en waardering tekort gekomen zijn (Bolt & Van der Wekke, 2012; Hermes, Naber, & Dieleman, 2007; Kohnstamm, 2009).

4.2.3 Relatie met de groepsleiders

De derde en meest voorkomende oorzaak is de relatie met de groepsleiders. Alle cliënten hebben dit als reden om weg te lopen genoemd.

De maatschappelijk werker benoemde dat de cliënten bang zijn voor de groepsleiders. De groepsleiders hebben dit niet als oorzaak benoemd. Hierin is er dus een discrepantie tussen de groepsleiders, de maatschappelijk werkers en de cliënten. De maatschappelijk werker en de cliënten hebben benoemd dat de cliënten vaak bang zijn voor de groepsleiders. Het gebeurt namelijk dat de cliënten bij familie op bezoek zijn en dat ze dan niet meer terug durven te komen naar de shelter

Khayaletu. Daarnaast hebben de cliënten benoemd dat er niet naar hen wordt geluisterd. Ze voelen zich niet serieus genomen en de groepsleiders worden boos en schreeuwen naar hen zonder dat ze begrijpen waarom. Het gevolg is dat de cliënten weer boos maakt. *“I wanted to run away because mom S. was shouting all the time, she was saying things against me.”* (I07, 2014).

De invloed van mensen op elkaar kan erg groot zijn. Mensen hebben namelijk de neiging om af te gaan op de mening van anderen (Rigter, 2005). Dit geldt dus ook voor de cliënten van Khayaletu. Met name als het gaat over de invloed van de groepsleiders op de cliënten. Hierbij komt dat uit paragraaf 4.1.2 gebleken is dat veel cliënten een laag zelfbeeld hebben en zich aan het ontwikkelen zijn. Hierdoor kan de mening en uitingen van de groepsleiders nog zwaarder wegen. Verder zijn de groepsleiders een rolmodel, een voorbeeldfunctie (Slot, 2003). Het gedrag wat de groepsleiders vertonen, zoals boos worden en schreeuwen zonder reden, kan dus als acceptabel gezien en overgenomen worden. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de onderlinge band en voor de sfeer in de shelter. De functie van de groepsleiders is om de cliënten voor te bereiden op een goede toekomst, het is niet de bedoeling dat ze door het contact met de groepsleiders weglopen.

4.2.4 Familiegemis

Als laatste reden hebben twee cliënten benoemd dat het gemis van familie de reden was om weg te lopen. Ook vanuit het vergelijkend onderzoek is gebleken dat het contact met familie belangrijk is om wegliep te verminderen. De literatuur beaamt dat kinderen loyaliteit hebben naar hun ouders en familie. Dit wordt ook wel de verticale loyaliteit genoemd (Onderwaater, 2013).

Met betrekking tot de cliënten betekent dit dat ze altijd verbonden zijn aan hun familie, ondanks een moeilijk verleden en ondanks dat ze op dit moment niet bij hun familie wonen. De familie speelt altijd een belangrijke rol. Vanuit de loyaliteit is dus te verklaren dat de cliënten hun familie missen. Daarnaast hebben de ouders en familie een grote invloed op hun gevoel van welzijn en het werken aan hun toekomst. Het is daarom belangrijk dat de cliënten contact hebben met hun familie (Hermes, Naber, & Dieleman, 2007).

We hebben literatuuronderzoek naar de oorzaken van wegliepgedrag en naar de redenen waarom cliënten stoppen met begeleidingstrajecten in shelters in Zuid-Afrika gedaan. Dit heeft geen relevante literatuur opgeleverd. We hebben toen breder gezocht, buiten Zuid-Afrika, maar dit heeft ook geen bruikbare informatie opgeleverd.

4.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk is beschreven wat de achtergronden van de cliënten zijn en zijn de oorzaken van het wegliep benoemd.

Veel cliënten hebben een achtergrond van seksueel misbruik, psychische en lichamelijke mishandeling. Er zijn ook veel familieproblemen, waardoor ze naar de shelter zijn gekomen of op straat zijn gaan leven.

Gedragsproblemen kunnen in verband staan met deze familieproblemen. Gedragsproblemen kunnen ook een combinatie van de leefomstandigheden en de leeftijdsfase zijn.

Sommige cliënten hebben op straat geleefd. Het straatleven is hard en wordt beschreven als extreem traumatisch, met misbruik, geweld en honger.

Uit het onderzoek is gebleken dat er vier oorzaken zijn waarom de cliënten wegliep.

Middelengebruik/verslaving wordt door de medewerkers benoemd als een oorzaak. Groepsdruk, binnen en buiten de shelter, is ook een oorzaak waarom de cliënten wegliep. De relatie met de groepsleiders is de meest benoemde oorzaak waarom de cliënten wegliep. Als laatste is het gemis van familie een reden tot verlating van de shelter.

Hoofdstuk 5 Huidige werkwijze en begeleiding

In dit hoofdstuk beantwoorden we deelvraag twee: 'Wat is de huidige werkwijze en begeleiding in de meidenshelter Khayaletu?' Deze deelvraag is opgedeeld in de huidige werkwijze en begeleiding in het algemeen en met betrekking tot de begeleiding van het weglopen.

We hebben antwoord gegeven door middel van documentenonderzoek. Daarnaast beschrijven we de begeleiding aan de hand van de interviews en observaties.

In paragraaf 5.1 geven we de achtergrond van de medewerkers weer en de taken die ze naast de begeleiding hebben.

In paragraaf 5.2 leest u over de documenten die ten grondslag liggen aan de begeleiding die wordt gegeven in Khayaletu.

In paragraaf 5.3 leest u hoe het programma is weergegeven en gaan we dieper in op een programmaonderdeel.

In paragraaf 5.4 leest u over de begeleiding in het algemeen die aan de cliënten in Khayaletu wordt gegeven.

In paragraaf 5.5 beschrijven we de begeleiding omtrent het wegloupedrag.

In paragraaf 5.6 geven we een samenvatting van dit hoofdstuk waarin we het antwoord op deelvraag twee weergeven.

5.1 Medewerkers

In deze paragraaf geven we de achtergrond van de medewerkers weer en beschrijven we de taken die de medewerkers hebben naast de begeleiding. Dit geeft de context weer waarin de begeleiding wordt vormgegeven.

5.1.1 Achtergrond medewerkers

De maatschappelijk werker is gediplomeerd maatschappelijk werker. Eén groepsleider is gecertificeerd en volgt momenteel de opleiding tot maatschappelijk werker. De andere groepsleider heeft acht van de veertien modules van 'for child and youth care' behaald. Zij is dus nog niet gecertificeerd.

De stagiaires hebben geen studie gevolgd, maar krijgen elke maand een training van YfC. In de training worden praktische handvatten gegeven voor het werken met kinderen en jeugd, zoals informatie over groeps- en individuele gesprekken, werkvaardigheden, activiteiten en spellen, HIV/AIDS. Degene die de trainingen verzorgd is gediplomeerd maatschappelijk werker.

5.1.2 Supervisie

De maatschappelijk werker krijgt eens in de maand supervisie van de directrice van de organisatie. De groepsleiders krijgen ook elke maand supervisie. Hun supervisor heeft hier geen opleiding voor gevolgd en zij heeft geen werkervaring in het werken met jongeren.

In de supervisiebijeenkomsten worden problemen in het werk besproken en eventuele privé problemen.

Naast de trainingen worden de stagiaires begeleid door de groepsleiders. Voor deze begeleiding zijn geen vaste afspraken gemaakt.

5.1.3 Vergadering

Elke vrijdagochtend is er een vergadering van een half uur. Hierin vindt de overdracht plaats tussen de groepsleiders en de stagiaires. Bij deze vergadering zijn de maatschappelijk werker en de supervisor aanwezig. Er worden voornamelijk feitelijke gegevens uitgewisseld en kort vermeld welke activiteiten en eventuele bijzonderheden er afgelopen week plaats hebben gevonden. De maatschappelijk werker noteert dit en gaat hier verder niet op in.

5.2 Documentatie

In deze paragraaf geven we een toelichting op de documenten waarover de maatschappelijk werker en/of groepsleiders beschikken. Dit zijn documenten die betrekking hebben op de cliënt, waarin gegevens bijgehouden worden vanaf haar komst tot dat ze weggaat. Buiten de documenten die de groepsleiders zelf schrijven, worden de documenten van de maatschappelijk werker niet overgedragen aan de groepsleiders. Hierdoor hebben zij geen volledig zicht op het verleden en de huidige situatie van de cliënten.

5.2.1 Aanmeldformulier

Zoals in paragraaf 1.1.4 is beschreven worden de cliënten door het outreach team of door de maatschappelijk werker van de overheid in de shelter geplaatst. We beschrijven welke documentatie hiermee in verband staat.

Maatschappelijk werker van de overheid

Als de cliënten door de maatschappelijk werker van de overheid worden gebracht, vult de maatschappelijk werker van de overheid een formulier in, genaamd "Form 36, Interim authority for placement of child in temporary safe care". Hierin vullen zij de identiteitsgegevens van de cliënt in, de reden waarom zij uit haar gezin is weggehaald en de gegevens van de ouders/verzorgers.

Daarnaast kunnen er aanvullende gegevens aan toegevoegd worden en de gegevens van de maatschappelijk werker die de cliënt heeft gebracht. Een voorbeeld van dit formulier is te vinden in bijlage 7.1.

Outreach team

Als de cliënt door het outreach team wordt gebracht, wordt er een kort formulier ingevuld, genaamd “Khayaletu Res Care Centre Short Term Placement Profile Forms”. Hierin worden de gegevens van de cliënt en van de familie genoteerd. Daarnaast wordt genoteerd door wie de cliënt is gebracht, de periode van haar verblijf, wanneer er verdere acties worden ondernomen en de naam van de groepsleider die op dat moment aanwezig is. Een voorbeeld van dit formulier is te vinden in bijlage 7.2.

5.2.2 Intakegesprek

Nadat de cliënt is gesetteld gaat de maatschappelijk werker van Khayaletu een uitgebreider intakegesprek met haar aan. Dit wordt aan de hand van een formulier gedaan, genaamd “interview form” welke te vinden is in bijlage 7.3. Hier wordt nader ingegaan op persoons- en familiegegevens, de geschiedenis van het straatleven, de fysieke- en gezondheidsfactoren, hobby's, contactgegevens van derden en tot slot schrijft de maatschappelijk werker een korte plan van actie voor op dat moment.

Een aantal cliënten heeft echter benoemd dat zij nog nooit een gesprek heeft gehad met de maatschappelijk werker. Dit zou betekenen dat er ook geen intakegesprek heeft plaatsgevonden.

5.2.3 Zorgplan

Het is de bedoeling dat er voor iedereen een zorgplan wordt gemaakt. De maatschappelijk werker maakt dit aan de hand van de verkregen informatie van de groepsleiders en van de cliënt. In het zorgplan staan specifieke afspraken beschreven die met de cliënt zijn gemaakt, zoals waar haar slaapplek is en hoe ze naar school gaat. Er wordt verder niet gesproken over haar verleden, hoe ze het beste begeleid kan worden en wat haar persoonlijke leerdoelen zijn. Daarnaast is gebleken dat op dit moment niet iedereen een zorgplan heeft. Een voorbeeld van een zorgplan is te vinden in bijlage 7.4.

5.2.4 Huis- en schoolbezoek

De maatschappelijk werker legt per cliënt minimaal één huisbezoek en schoolbezoek af. Ze schrijft hier vervolgens een kort verslag over. Verdere schoolbezoeken worden zo nodig door de groepsleiders afgelegd.

5.2.5 Dagelijkse evaluatie

De groepsleiders schrijven elke dag een verslag over de cliënt. Wanneer de maatschappelijk werker deze verslagen komt ophalen is niet duidelijk. De maatschappelijk werker leest deze verslagen door en stopt het in het dossier van het cliënt.

5.2.6 Externe rapportage

Naast de interne rapportage door de groepsleiders en de maatschappelijk werker, vindt er ook een externe rapportage plaats. De maatschappelijk werker krijgt een adviesverslag als de cliënten een behandeling hebben gevolgd bij de verslavingszorg of bij de psycholoog.

5.2.7 Dossier

Bovengenoemde formulieren behoren in een persoonlijk dossier van de cliënt te zitten. De dossiers worden in het kantoor van de maatschappelijk werker bewaard. De meeste dossiers zijn niet compleet.

5.2.8 Rapportages meidenshelter

De groepsleiders hebben een aantal notitieboeken. Deze notitieboeken zijn voor verschillende doeleinden, zoals voor de overdracht, medicatie, administratie, weglööpregister, ouderbezoekregister en observatie. Voor de observatie wordt er dagelijks per cliënt een rapportage gemaakt. De rapportages worden goed bijgehouden door de groepsleiders.

Verder is er nog een incidentenregisterboek aanwezig. Dit is sinds september 2013 niet meer gebruikt. Het voortgangsboek is sinds 2012 niet meer gebruikt.

5.2.9 Reflectie groepsleiders

De groepsleiders hebben een werkshift van zeven dagen achtereenvolgend. Elke week werkt er één groepsleider en één stagiaire. De groepsleiders moeten aan het eind van hun shift een reflectie schrijven. Dit gebeurt aan de hand van vaststaande vragen. Ze schrijven over de activiteiten die hebben plaatsgevonden en over eventuele bijzonderheden die gebeurd zijn. Het reflectieformat is te vinden in bijlage 7.5.

5.3 Programma

In deze paragraaf beschrijven we het programma van Khayaletu en gaan we dieper in op bepaalde programmaonderdelen.

5.3.1 Algemeen

De groepsleiders in Khayaletu werken aan de hand van een dagelijks terugkerende structuur. Deze structuur geldt doordeweeks en is bij alle cliënten bekend.

Na schooltijd ziet het programma er als volgt uit:

16:00-17:00 Sessies

17:00-18:00 Huiswerktijd

18:00-19:00 Wassen

19:00-20:00 Eten

20:00-20:30 Bijbelstudie

20:30-21:00 Klaarmaken om te slapen

21:00 Slapen

Hieruit blijkt dat het een vol programma is. Er is geen speeltijd en vanuit de interviews is gebleken dat de cliënten hier wel behoefte aan hebben. Daarnaast worden er weinig uitjes georganiseerd. Als er een uitje is wordt dit door de vrijwilligers georganiseerd.

In het weekend hebben de cliënten wel meer tijd om te spelen. Ze gaan dan naar het voetbalveld, winkelcentrum, maken huiswerk, maken schoon en gaan naar de kerk.

Achter het programma ligt geen achterliggende theorie. De medewerkers handelen voornamelijk vanuit hun eigen idee en gevoel: *"I do have my own method."* (IO3, 2014)

Vanuit de observaties is gebleken dat de groepsleiders en de stagiaires een passieve houding hebben tijdens de aanwezigheid van de cliënten. Dit blijkt uit het gegeven dat ze vaak op hun kamer zitten of met hun mobiel aan het spelen zijn. De vrijwilligers daarentegen zijn vaak actief, zij leiden de sessies en helpen met huiswerk.

De maatschappelijk werker geeft binnen het programma geen begeleiding.

5.3.2 Sessies

Elke dag is er een sessie, dit is een moment waarop alle cliënten bij elkaar zijn en er informatie wordt overgedragen. Dit wordt gedaan aan de hand van een thema. Dit thema wordt op vrijdag tijdens een

vergadering tussen de groepsleiders, stagiaires en vrijwilligers besloten. Ze bedenken dit aan de hand van observaties. Voorbeelden van thema's zijn relaties, drugsgebruik en identiteit. De sessie worden gegeven door middel van Bijbelstudies, creatieve handelingen, groepsgesprekken en wandelingen. De vrijwilligers nemen het initiatief in het plannen en leiden van de sessies.

YfC heeft sinds afgelopen jaar een programma waarin sessies zijn bedacht en beschreven (Adams, 2014). Dit programma wordt op dit moment niet gebruikt, omdat de sessies volgens de medewerkers goed verlopen.

5.4 Begeleiding

We beschrijven de begeleiding aan de hand van de interviews en observaties.

5.4.1 Maatschappelijk werker

De maatschappelijk werker is degene die het intakegesprek voert en de algemene ontwikkeling van de cliënten bijhoudt. Ze heeft benoemd dat ze individuele gesprekken voert met de cliënten. De meeste cliënten hebben echter benoemd dat dit niet het geval is. Als het wel het geval is wordt het gesprek niet teruggekoppeld naar de groepsleiders. De cliënten hebben benoemd dat ze de maatschappelijk werker vertrouwen. Volgens de cliënten helpt de maatschappelijk werker voornamelijk op praktisch gebied. Dit doet ze door bijvoorbeeld een schooluniform te regelen of door middel van het contact met de familie.

Vanuit hoofdstuk vier is gebleken dat het gemis van familie één van de oorzaken van het wegloupedrag is. Dit staat in verband met loyaliteit. Hieruit blijkt dat het voor de cliënten van belang is dat de familie betrokken wordt bij de begeleiding.

De maatschappelijk werker is degene die het familiecontact arrangeert. Dit doet ze door middel van huisbezoeken en het organiseren van een jaarlijkse workshop. Het komt voor dat het niet lukt om de ouders/verzorgers te betrekken bij de begeleiding. Er wordt dan in de familie gekeken wie betrokken kan zijn. De maatschappelijk werker heeft aangegeven dat ze het erg lastig vindt om de ouders/verzorgers te betrekken in de begeleiding. Dit komt voornamelijk omdat de ouders het nut niet inzien van de begeleiding of omdat ze zelf veel persoonlijke problemen hebben. De maatschappelijk werker heeft benoemd dat de focus meer op de cliënt ligt dan op ouders/verzorgers: *"But we do not mainly focus on the parents, because they think that when you are a maatschappelijk werker you can solve all their problems. So I try to minimize the contact and then focus more on the children."* (I01, 2014)

De maatschappelijk werker is ook degene die de cliënten kan doorverwijzen naar een psycholoog of voor verslavingshulp. De cliënten mogen zelf beslissen of ze extra hulp willen. Het gevolg is dat hier weinig gebruik van wordt gemaakt. Daarnaast is gebleken dat volgens de groepsleiders de verslavingshulp niet helpt, omdat de cliënten vaak liegen: *And when the children go for counseling, they are always lying... the child is not helped at the end of the days."* (I03, 2014).

Vanuit hoofdstuk vier is gebleken dat volgens de medewerkers middelengebruik/verslaving een reden is om weg te lopen. Het is dus opvallend dat de cliënten hier geen begeleiding in krijgen, terwijl dit wel wordt gezien als een oorzaak om weg te lopen.

Daarnaast is uit hoofdstuk vier gebleken dat veel cliënten een traumatisch verleden hebben. Dit kan nu nog steeds van invloed zijn op het gedrag van de cliënt. Doordat de maatschappelijk werker weinig gesprekken met de cliënten voert en ze ook niet naar een psycholoog gaan, kunnen we concluderen dat ze hier weinig begeleiding in krijgen.

Vanuit de observaties is gebleken dat de maatschappelijk werker het erg druk heeft. Hierdoor is ze weinig op kantoor en in Khayaletu aanwezig. Dit betekent dat ze minder betrokken is bij de cliënten

en bij de groepsleiders. Het gevolg is dat er minimaal overleg is tussen de maatschappelijk werker en de groepsleiders.

5.4.2 Groepsleiders

De groepsleiders hebben benoemd dat ze voornamelijk vanuit hun eigen methode werken. In de begeleiding wordt dus geen gebruik gemaakt van een methodiek of theorie.

Daarnaast hebben de groepsleiders benoemd dat zij geen begeleiding geven, omdat dat de taak is van de maatschappelijk werker. De groepsleiders voeren voornamelijk informele gesprekken met de meiden: *"I don't do counselling, Social Worker does it (...) We do have conversations with them, but it's not like, not formal. Not what the social worker should do. We do try to have a meaningful conversation with them, but we also try to keep it friendly."* (I03, 2014)

De cliënten benoemen echter dat zij geen gesprekken met de groepsleiders voeren. Ze ervaren de relatie met de groepsleiders als negatief. Volgens de cliënten worden de groepsleiders snel boos, reageren ze onterecht, gaan ze schreeuwen en wordt er niet naar hun mening geluisterd. Hierdoor worden de cliënten ook boos, voelen ze zich niet serieus genomen en is er geen sprake van vertrouwen: *"The moms are not helping me. They say I don't care about your issues."* (I07, 2014)

Vanuit de observaties wordt beaamd dat de relatie tussen de groepsleiders en cliënten niet optimaal is. De groepsleiders grijpen niet de gelegenheden aan om in gesprek te gaan met de cliënten en ze zijn minimaal betrokken bij de cliënten.

In hoofdstuk vier is beschreven dat de relatie met de groepsleiders een reden is om weg te lopen of om weg te blijven.

De cliënten en medewerkers benoemen beide dat er veel sprake is van onderlinge ruzies tussen de cliënten. Er is geen sprake van vertrouwen.

"The thing what I don't like is when they are fighting (...) I don't have friends in the shelter, because I don't trust them." (I04, 2014)

De groepsleiders hebben aangegeven dat ze het lastig vinden om op een juiste manier te reageren op de ruzies. Ze zouden hierin graag meer begeleiding krijgen.

De onderlinge ruzies kunnen in verband staan met de groepsdruk die als oorzaak is beschreven in hoofdstuk vier. Door de negatieve sfeer en het verlangen om bij leeftijdsgenoten te horen kunnen de cliënten groepen vormen die elkaar mee trekken in de negatieve spiraal en elkaar stimuleren om weg te lopen. Daarnaast wordt in de interviews het verbeteren van het onderlinge contact aanbevolen om het weglööpgedrag te verminderen.

In de gehele begeleiding, van zowel de maatschappelijk werker als de groepsleiders, wordt er geen aandacht besteed aan persoonlijke doelen.

5.5 Wegloöpgedrag

In deze paragraaf beschrijven we specifiek de begeleiding rondom het weglööpgedrag.

Vooropgesteld zijn de cliënten altijd welkom om terug te komen in Khayaletu.

5.5.1 Maatschappelijk werker

Als een cliënt is weggelopen communiceren de groepsleiders dit naar de maatschappelijk werker. De maatschappelijk werker heeft aangegeven dat als een cliënt terugkomt ze in gesprek gaat met haar. Als het vaker voorkomt gaat ze eerst de cliënt observeren. Aan de hand van de observatie gaat ze soms het gesprek aan. Dit is niet altijd het geval, omdat ze dan ziet dat de cliënt het zelf al begrijpt.

"Not all the time. Sometimes I just observed how they are. Because they expect: 'O you are going to talk'. Yes. So sometimes I just observed how big the issues are and observed how they behave. And

some of their behavior is part of saying sorry. And then I realize: I do not have to talk about it.” (I01, 2014)

5.5.2 Groepsleiders

De medewerkers hebben benoemd dat ze open staan voor de cliënten en met de cliënten in gesprek te gaan als ze weer terug komen in de shelter. Eventueel worden de cliënten doorverwezen naar de maatschappelijk werker.

“When they come back we normally try to be not too hard to them. We just open for them. Maybe talk and sometimes we ask Khanyo and she talk to them.” (I03, 2014)

Daarnaast hebben ze aangegeven dat ze het lastig vinden hoe ze moeten handelen, omdat er geen regels zijn.

Het is opvallend dat alle cliënten hebben benoemd dat de medewerkers geen gesprek met ze aangaan wanneer ze terug zijn gekomen. Volgens de cliënten doen de medewerkers niets en ze voelen zich niet serieus genomen: *“They were laughing, making fun with them. Then I said: I don’t care if they talk about me. And then I sit in the room and start crying.” (I07, 2014)*

Vanuit de observaties blijkt dat als een cliënt is weggelopen er aan de andere cliënten feitelijke gegevens worden gevraagd, zoals wanneer de cliënt is weggelopen en of ze weten waar ze heen is. Verder wordt er niet over gepraat. Als de cliënt terugkomt wordt er door de groepsleiders kort gevraagd waar ze was geweest. Er wordt vervolgens geen aandacht meer aan besteed. Ook vanuit de observaties kunnen we niet beamen dat er een gesprek is tussen de maatschappelijk werker en de cliënt of dat de maatschappelijk werker observeert.

Concluderend kunnen we zeggen dat er vanuit de medewerkers en de cliënten verschillend wordt gedacht over de communicatie met betrekking tot het weglopen.

5.6 Samenvatting

De meeste medewerkers hebben een studie gevolgd, behalve één groepsleider en de supervisors. Er zijn veel documenten aanwezig, maar deze zijn niet allemaal bijgehouden. Daarnaast zijn de groepsleiders vaak niet op de hoogte van de dossiers van de cliënten. Dit kan invloed hebben op de kwaliteit van de begeleiding.

Er is een gestructureerd programma in Khayaletu. Aan de hand van thema’s worden er sessies gegeven. Deze sessies worden voornamelijk door de vrijwilligers verzorgd. Binnen het programma komen de groepsleiders passief over.

Vanuit de interviews is gebleken dat de cliënten de maatschappelijk werker vertrouwen. Zij geeft voornamelijk praktische hulpverlening. Zij is ook degene die de familiecontacten arrangeert en de cliënten kan doorverwijzen naar een psycholoog of verslavingshulp. Het is gebleken dat de cliënten hier minimaal gebruik van maken en dus geen begeleiding krijgen in hun trauma’s of verslaving. Hierdoor is gebleken dat er begeleiding wordt gegeven aan de achtergronden en oorzaken uit hoofdstuk vier.

De maatschappelijk werker is erg druk, waardoor ze weinig aanwezig is in de shelter en er weinig overleg plaatsvindt tussen de groepsleiders en de maatschappelijk werker.

De groepsleiders handelen vanuit hun eigen methode of verwijzen door naar de maatschappelijk werker. Ze voeren voornamelijk informele gesprekken met de cliënten. De cliënten ervaren de relatie met de groepsleiders als negatief. Ook onderling zijn er veel ruzies. De groepsleiders vinden het lastig om hier op een juiste manier op te reageren en zouden hierin graag meer begeleiding in willen.

Betreft de individuele gesprekken denken de medewerkers hier anders over dan de cliënten. De observaties komen overeen met wat de cliënten zeggen. De medewerkers hebben namelijk benoemd dat zij individuele gesprekken voeren, maar de cliënten hebben gezegd dat dit niet het geval is.

Als een cliënt is weggelopen is zij altijd welkom om terug te komen naar de shelter. In zo een situatie vinden de groepsleiders het lastig om op een juiste manier te handelen. Ze zouden hier graag meer begeleiding in willen. Betreft de begeleiding omtrent het weggelooptgedrag zijn er ook verschillende meningen. De medewerkers hebben benoemd dat er gesprekken plaatsvinden als de cliënt terugkomt. De cliënten hebben echter benoemd dat dit niet het geval is en vanuit de observaties wordt dit beaamd.

Hoofdstuk 6 Bijstellingen

In dit hoofdstuk geven we antwoord op deelvraag drie: 'Wat zijn de mogelijke bijstellingen van de werkwijze en de begeleiding om wegliep terug te dringen?' Binnen deze deelvraag onderzoeken we wat succesvol is in de begeleiding van Tennyson House en Ekujabuleni en wat toepasbaar is op Khayaletu. Dit doen we aan de hand van literatuur en het vergelijkend onderzoek.

In paragraaf 6.1 beschrijven we de algemene behoeften aan de hand van de behoeftepiramide van Maslow en aan de hand van de Self Determination Theory.

In paragraaf 6.2 geven we de bijstellingen in de begeleiding weer. Dit doen we aan de hand van drie onderwerpen, namelijk houding, vaardigheden en interventies. Binnen elk onderwerp beschrijven we de huidige situatie, de succesvolle begeleidingsvormen vanuit het vergelijkend onderzoek en de bijstellingen.

In paragraaf 6.3 geven we een samenvatting van dit hoofdstuk waarin we het antwoord op deelvraag drie weergeven.

6.1 Algemene behoeften

Zoals u in hoofdstuk vier hebt gelezen hebben de cliënten van Khayaletu geen onbezonnen jeugd gehad. Er is een reden geweest dat ze niet meer konden of wilden wonen in het gezin van herkomst en daardoor ondergebracht werden in de shelter. Een groot percentage heeft te maken gehad met een onstabiel gezin, waarbij soms sprake is geweest van seksueel misbruik en/of psychische of lichamelijke mishandeling. Ook hebben zij meegemaakt dat ouders of gezinsleden stierven. Door al deze traumatische gebeurtenissen is er dikwijls een groot gebrek aan liefde, aandacht, erkenning, waardering en veiligheid.

In deze paragraaf benoemen we twee theorieën die aangeven welke behoeften mensen hebben. We gaan kort op deze behoeften in, omdat dit de universele (basis-)behoeften zijn die ook de cliënten hebben. De basisbehoeften zijn de basis van de bijstellingen die we verder in dit hoofdstuk benoemen.

6.1.1 Behoeftepiramide van Maslow

Vanuit de behoeftepiramide van Maslow (Maslow, 1987) blijkt dat het belangrijk is dat de medewerkers aan de volgende vijf fasen van behoeften tegemoet komen:

1. primaire biologische behoeften;
2. behoefte aan veiligheid en zekerheid;
3. sociale behoefte;
4. erkenning en waardering;
5. behoefte tot zelfontplooiing.

Figuur 2, behoeftepiramide Maslow

De theorie is gebaseerd op het idee dat zodra er wordt voldaan aan een fase, de cliënt de behoefte of de ruimte heeft om de volgende fase tot zich te nemen.

Als we kijken naar de huidige begeleiding in Khayaletu, zien we dat er aan fase één en twee wordt voldaan. De cliënten hebben onderdak, krijgen brood en kunnen zich wassen. Verder is er sprake van een veilig verblijf en hebben ze de zekerheid om hun verblijfsperiode af te maken. De begeleiding kan voornamelijk versterkt worden op de derde tot en met de vijfde fase:

- Derde fase: sociale behoefte.

Zoals in hoofdstuk vijf staat beschreven ervaren de cliënten voornamelijk de relatie met de groepsleiders als negatief. Er is geen sprake van vertrouwen. De cliënten voelen zich niet veilig genoeg om hun problemen aan de groepsleiders te vertellen. Ze zijn bang om met ze te spreken, voelen zich niet serieus genomen of hebben niet het idee dat de groepsleiders hen zullen helpen met hun problemen.

“The mums are not helping me. They say I don’t care about your issues” (I07, 2014).

Verder hebben de groepsleiders een passieve houding, is er weinig interactie en affectie.

In het contact tussen de cliënten onderling is er sprake van weinig liefde en vriendschap. Er zijn regelmatig ruzies en ze vertrouwen elkaar niet.

Het lijkt erop dat de cliënten allemaal op hun eigen eiland leven, terwijl liefde en vriendschap juist behoeften zijn die ze moeten ontvangen in Khayaletu.

- Vierde fase: erkenning en waardering.

Het gemis aan erkenning en waardering komt omdat er niet aan fase drie is voldaan. Doordat er geen veiligheid, vertrouwen en weinig liefde is, kunnen er geen vriendschappen ontstaan. Een gevolg hiervan is dat de cliënten hieruit geen waardering en erkenning krijgen.

Daar komt bij dat uit hoofdstuk vier is gebleken dat de cliënten in de jonge adolescentie fase zitten. In deze fase is het belangrijk om ergens bij te horen en zijn de cliënten op zoek naar erkenning en waardering (Kohnstamm, 2009).

- Vijfde fase: behoefte tot zelfontplooiing

De cliënten hebben de mogelijkheid om te ontplooiën tot een bepaalde hoogte. Ze kunnen naar school en er wordt tijd vrijgemaakt om huiswerk te maken. Maar om zich volledig te kunnen ontplooiën moet eerst aan de derde en vierde fase worden voldaan.

Het gemis van bovenstaande behoeften maakt de kans groter dat de cliënten weglopen, omdat er niet aan alle behoeften wordt voldaan. Het gevolg hiervan is dat ze deze behoefte ergens anders gaan zoeken.

6.1.2 Universele basisbehoeften volgens Self Determination Theory (SDT)

De Self Determination Theory (SDT) is één van meest bewezen theorieën in de sociale wetenschappen (Deci & Ryan, 1985). De theorie gaat er vanuit dat ieder mens drie universele basisbehoeften heeft:

1. Autonomie;
2. Competentie;
3. Relaties;

Alleen als deze zaken voldoende aanwezig zijn kunnen de cliënten zich optimaal ontplooiën en vanuit intrinsieke motivatie positief veranderen.

Het is belangrijk dat er in de begeleiding aandacht wordt besteed aan de basisbehoeften, zodat de cliënten zich optimaal kunnen ontwikkelen.

➤ Autonomie

De medewerkers geven de cliënten, binnen de regels, voldoende autonomie. Dit blijkt uit het gegeven dat ze vrij zijn om de stad in te gaan, mensen uit te nodigen, in de vakanties en weekenden naar huis te gaan, buiten te spelen en naar school te gaan.

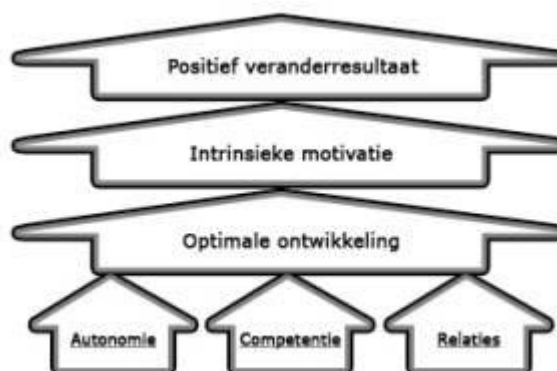
➤ Competentie

Het werken aan competentie is een uitdaging voor Khayaletu. Het is gebleken dat de cliënten wel doelen hebben en aan die doelen willen werken, maar dit niet vertellen aan de medewerkers. Door aan competenties te gaan werken, leren de cliënten specifieke handelingen en krijgen ze vertrouwen in eigen kunnen.

➤ Relaties

Relaties zijn een ontwikkelpunt. Zoals eerder benoemd ervaren de cliënten de relatie met de groepsleiders als negatief en geven ze aan dat de relatie onderling niet goed is.

Het gemis van zich competent voelen en het hebben van waardevolle contacten, zorgt ervoor dat de cliënten zich niet optimaal kunnen ontwikkelen. Het gevolg hiervan is dat de cliënten geen intrinsieke motivatie hebben om te veranderen. Dit maakt de begeleiding minder effectief (figuur 3). Ook is de kans groot dat de cliënten ergens anders hun basisbehoeften gaan zoeken, waardoor de kans op weglopen groter wordt.

Figuur 3, Self Determination Theory

6.2 Houding, vaardigheden en methode

In deze paragraaf beschrijven we welke bijstellingen er nodig zijn in Khayaletu. Wanneer de bijstellingen zullen worden toegepast, zal de kwaliteit en de effectiviteit van de begeleiding worden verhoogd. Er zal worden voldaan aan de sociale behoeften van de cliënt. Daarnaast zal de cliënt meer liefde, erkenning, waardering ontvangen, waardoor er relaties worden opgebouwd. Deze leefomgeving is nodig voor een optimale ontwikkeling (Maslow/SDT). Het gevolg hiervan is dat de cliënten het meer naar hun zin hebben, waardoor het weglopen zal verminderen.

We geven de bijstellingen aan de hand van drie onderwerpen: houding, vaardigheden en interventies.

6.2.1 Houding

In deze paragraaf spitsen we ons toe op de houding. Allereerst benoemen we de belangrijkste verbeterpunten met betrekking tot de houding in de huidige situatie. Vervolgens beschrijven we wat ons is opgevallen met betrekking tot de houding, welke begeleidingsvormen succesvol zijn in het vergelijkend onderzoek en wat het effect daarvan is. Tot slot benoemen we de bijstellingen om wegloop terug te dringen. Dit doen we aan de hand van de literatuur en de huidige situatie van Khayaletu in vergelijking met het vergelijkend onderzoek.

Huidige situatie

Vanuit de interviews en observaties zijn dit de belangrijkste punten die ons zijn opgevallen in de huidige situatie, welke verbeterd kunnen worden.

- De maatschappelijk werker is minimaal betrokken bij de groepsleiders en de cliënten;
- De groepsleiders geven geen begeleiding aan de cliënten;
- De cliënten ervaren de relatie met de groepsleiders als negatief;
- De cliënten hebben onderling vaak ruzie en onenigheid;
- De vrijwilligers hebben een actieve houding.

Vergelijkend onderzoek

Vanuit de interviews en observaties zijn, onderstaande punten, de belangrijkste, succesvolle punten die ons zijn opgevallen in het vergelijkend onderzoek. Daarbij beschrijven we het effect daarvan.

- De maatschappelijk werkers zijn betrokken bij de groepsleiders.

Dit doen ze door regelmatig aanwezig te zijn in de shelter, gezamenlijk te lunchen en door diepgaande, wekelijkse vergaderingen van twee uur.

Effect: Er is een goede samenwerking. De maatschappelijk werker is op de hoogte van wat er speelt in de shelter. De groepsleiders overleggen regelmatig met de maatschappelijk werker.

- De maatschappelijk werkers zijn betrokken bij de cliënten.

In Tennyson House doen ze dat door standaard elke maand een individueel gesprek met de cliënt te voeren. Daarnaast observeren de maatschappelijk werkers van Tennyson House en Ekujabuleni de cliënten en gaan, indien nodig, een gesprek met hen aan. De cliënten geven aan dat ze zich door de maatschappelijk werker geliefd en erkend voelen.

Effect: Het effect van deze betrokkenheid is dat er een goede relatie is tussen de maatschappelijk werker en de cliënten. Dit zorgt voor vertrouwen. Verder komt de maatschappelijk werker tegemoet aan de basisbehoeften van de cliënten als liefde, erkenning en waardering (Maslow).

- De groepsleiders hebben een actieve houding.

De groepsleiders hebben een actieve houding. Er is veel affectie en interactie te zien. Ze knuffelen, lachen en kletsen met de cliënten. Ook ondernemen ze activiteiten met hen, zoals het helpen met huiswerk, spelen en het voeren van individuele gesprekken.

Effect: De groepsleiders hebben een goede relatie met de cliënten en ze bieden veiligheid en vertrouwen. Hierdoor komen ze tegemoet aan de (basis-)behoeften van de cliënten (Maslow).

- De groepsleiders hebben een positieve houding.

"They like to joke around. They don't take everything seriously. They love to see our smile. If there is something wrong, and you do not smile, they see it and they come to you." (I14, 2014)

Effect: Er ontstaat een positieve sfeer in de shelter en dit heeft een positieve uitwerking op de onderlinge relaties. Hierdoor kunnen de cliënten aan hun basisbehoeften komen van liefde, relaties, erkenning en waardering. Dit is nodig om zich goed te kunnen ontwikkelen (Maslow/SDT).

- De groepsleiders hebben een observerende houding.

Ze observeren de cliënten door te kijken naar hun houding en reacties. Aan de hand daarvan reageren ze, bijvoorbeeld door middel van een individueel gesprek.

Effect: Het wordt snel opgemerkt als er iets met een cliënt aan de hand is. Hier kan dan op worden ingespeeld waardoor er betrokkenheid kan ontstaan.

Bijstellingen

Vanuit de literatuur en het vergelijkend onderzoek geven we bijstellingen die toegepast kunnen worden in Khayaletu. Door deze bijstellingen toe te passen zal de wegliep worden verminderd.

- Gewenste houdingsaspecten

Vanuit het vergelijkend onderzoek is gebleken dat het belangrijk is dat de medewerkers betrokkenheid tonen. Hierdoor kan zich een positieve relatie ontwikkelen, voelen de cliënten zich begrepen en geliefd en kan het sneller worden opgemerkt als er iets aan de hand is met een cliënt. Door de positievere relatie wordt er ingespeeld op één van de oorzaken, zoals beschreven in hoofdstuk vier. Het gevolg zal zijn dat het wegliepgedrag wordt verminderd.

Voor een goede begeleiding zijn onderstaande houdingsaspecten van belang (Van de Mortel & Valenkamp, 2010):

- interesse in de doelgroep en leergierig;
- werken volgens de methode;
- stevige en stabiele persoonlijkheid;
- overzicht, sociaal sensitief en congruent;
- daadkrachtig en doortastend;
- flexibel;
- positief, creatief en humorvol;
- teamspeler.

- Betrokkenheid

Het is een wetenschappelijk feit dat een goede werkrelatie bepalend is voor het effect van de hulp. De werkrelatie draagt alleen bij aan het effect vanuit het perspectief van de cliënt. Als de cliënt de relatie positief ervaart heeft deze een positief effect. Het is dus belangrijk dat in Khayaletu de cliënten de relatie met de medewerkers positief gaan ervaren. De onderlinge relatie kan versterkt worden door een grotere betrokkenheid (De Vries, 2007).

Dit kan de maatschappelijk werker bewerkstelligen door vaststaande maandelijkse gesprekken te voeren met de cliënten. Hierdoor bouwt ze een relatie op.

Verder zou het goed zijn als de groepsleiders meer betrokken zijn op de cliënten, door te observeren, (meer) gesprekken te voeren, samen met ze te spelen en betrokken te zijn. We zullen hiervoor meer handvatten geven in paragraaf 6.2.2.

Door de betrokkenheid te vergroten, wordt de relatie tussen de groepsleider en de cliënt beter waardoor dat geen oorzaak meer hoeft te zijn om weg te lopen.

- Bemoedigend

Door een positieve, enthousiaste houding van de groepsleiders ontstaat er een positieve sfeer in de shelter.

Het effect hiervan is dat er minder onderlinge ruzies zijn. Hierdoor wordt er voldaan aan fase drie van Maslow: de sociale behoefte als liefde en vriendschap. Het gevolg hiervan is dat de cliënten zich verder kunnen ontwikkelen en dat het verlangen om de behoeften ergens anders te zoeken minder groot wordt. Dit kan dus het wegloopgedrag verminderen.

- Groepscohesie versterken

Uit hoofdstuk vijf is gebleken dat er veel ruzies zijn en dat de cliënten elkaar niet vertrouwen. Het is belangrijk dat er in Khayaletu een goede groepscohesie komt, zodat de cliënten zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dat wil zeggen dat de cliënten met elkaar één geheel vormen: graag bij elkaar zijn, trouw aan elkaar zijn en zorgzaam en vertrouwelijk met omgaan. Als de sfeer goed is en de cliënten het naar hun zin hebben is er een grote kans dat er minder cliënten weglopen. Dit zien we namelijk in het vergelijkend onderzoek terugkomen. Cliënten die zich geliefd voelen en een goede relatie hebben, lopen minder vaak weg. Verder is een veilige sfeer en goede onderlinge relaties/waardevolle contacten een voorwaarde om zich goed te kunnen ontwikkelen. De groepsleiders kunnen de groepscohesie versterken door:

- Individuen de mogelijkheid te geven om in groepsverband met ideeën te komen of hun verhalen kwijt te kunnen;
- groepsactiviteiten aan te bieden;
- groepsleden eigen verantwoordelijkheden en taken te geven die ze met elkaar uitvoeren;
- positieve acties van groepsleden te belonen en te stimuleren;
- zo min mogelijk aandacht te besteden aan negatief gedrag;
- samen gezellige activiteiten te organiseren;
- sociaal gedrag te stimuleren.

6.2.2. Vaardigheden

In deze paragraaf spitsen we ons toe op de vaardigheden. Allereerst benoemen we de belangrijkste verbeterpunten in de vaardigheden van de huidige situatie. Vervolgens beschrijven we wat ons is opgevallen met betrekking tot de vaardigheden, welke begeleidingsvormen succesvol zijn in het vergelijkend onderzoek en wat het effect daarvan is. Tot slot benoemen we de bijstellingen om wegloop terug te dringen. Dit doen we aan de hand van de literatuur en de huidige situatie in vergelijking met het vergelijkend onderzoek.

Huidige situatie

Vanuit de interviews en observaties zijn dit de belangrijkste punten die ons zijn opgevallen in de huidige situatie, welke verbeterd kunnen worden.

“Toen ze terug kwam lachte de groepsleiders naar haar, bleven op dezelfde plek zitten in dezelfde houding en vroegen waar ze was geweest. Nadat het cliënt had verteld waar ze was geweest reageerden de groepsleiders met een ‘Mmm...’ en liep de cliënt door naar haar kamer. Er werd niets tegen de andere cliënten gezegd, ze voegde gewoon in. De cliënt was die dag stil en teruggetrokken.” (O03, 2014)

- Gesprekken aanknopen

Voornamelijk de groepsleiders werken niet met gespreksvaardigheden en hebben weinig tot geen gesprekken met de cliënten.

- Luisteren

De cliënten geven aan zich niet serieus genomen te voelen. Uit hoofdstuk vijf is gebleken dat ze vinden dat de groepsleiders niet naar hen luisteren. Verder zien we in de observaties dat de groepsleiders een passieve houding aannemen.

- Corrigeren

De cliënten geven aan dat de medewerkers in het corrigeren veel schreeuwen, snel boos worden en onredelijk zijn.

Vergelijkend onderzoek

Vanuit de interviews en observaties zijn, onderstaande punten, de belangrijkste, succesvolle punten die ons zijn opgevallen in de het vergelijkend onderzoek met betrekking tot de vaardigheden. We beschrijven ook de effecten daarvan.

- De groepsleiders spelen met de cliënten.

De groepsleiders brengen tijd door met de cliënten. Tijdens het speelmoment gaan de groepsleiders met de cliënten mee naar buiten. Als ze gevraagd worden mee te spelen doen ze dat. Ze passen zich aan, aan de leefwereld van de cliënten. Verder tekenen de groepsleiders met de cliënten, vlechten ze elkaars haar, zingen ze of kletsen ze met de cliënten.

Effect: Er wordt geïnvesteerd in de relatie tussen de cliënten onderling en tussen de groepsleiders en de cliënten. Hierdoor voelen de cliënten zich geliefd. Ook hebben ze plezier en vanwege de positieve sfeer is er minder onderlinge ruzie.

- De medewerkers knopen gesprekken aan met de cliënten.

In Tennyson House en Ekujabuleni is naar voren gekomen dat de medewerkers op eigen initiatief gesprekken aankopen met de cliënten. Soms maken ze hierbij gebruik van muzische middelen. In het gesprek hebben de medewerkers aandacht voor de cliënten, nemen de tijd voor hen en geven erkenning in wat ze horen.

Effect: De gesprekken zijn ontspannen. De cliënten voelen echte interesse en liefde vanuit de medewerkers. Daarnaast weten de cliënten dat ze bij de medewerkers terecht kunnen en worden hierdoor problemen tijdig besproken.

- De medewerkers corrigeren de cliënten.

Als een cliënt in Tennyson House negatief gedrag vertoont, wordt ze door de medewerkers gecorrigeerd. Ze kan als straf een huishoudelijke taak krijgen. Ook als de cliënten zijn weggelopen worden ze gecorrigeerd en gewaarschuwd.

Effect: De cliënten weten dat er consequenties zijn verbonden aan het tonen van negatief gedrag, waardoor er minder negatief gedrag vertoond wordt en er een positievere sfeer in de shelter is. Daarnaast lopen ze minder snel weg, omdat ze weten dat er grenzen zijn.

Bijstellingen

Vanuit de literatuur en het vergelijkend onderzoek geven we bijstellingen die toegepast kunnen worden in Khayaletu. Door deze bijstellingen toe te passen zal de wegliep worden verminderd.

- Algemene vaardigheden

De literatuur beschrijft een aantal vaardigheden voor groepsleiders om een groep optimaal te kunnen begeleiden (Profi-leren SAW, 2011):

- Positieve en bevestigende omgang;
- sensitief zijn voor het cognitieve niveau;
- soepele omgang met de cliënten;
- autonomie van elk cliënt respecteren;
- structureren en grenzen stellen;
- praten en uitleggen;
- ontwikkeling stimuleren;
- interacties tussen de cliënten begeleiden.

Hieruit blijkt dat het in het algemeen van belang is dat medewerkers aansluiten bij de cliënten, betrokken zijn en ze stimuleren. Door het inzetten van deze vaardigheden, zullen de cliënten zich

gehoord, geliefd en begrepen voelen. Hierdoor wordt er voldaan aan de basisbehoeften van erkenning, liefde en waardering (SDT, Maslow).

- Spelen met cliënten

Zoals u heeft kunnen lezen in het vergelijkend onderzoek evenaren de medewerkers het niveau van de cliënten en spelen ze met hen. Om de relatie te verbeteren en de effectiviteit van de begeleiding te verhogen zou het goed zijn als de medewerkers van Khayaletu mee gaan doen in het spel van de cliënten en hier meer tijd en aandacht aan besteden.

- Gesprekstechnieken

Het zou goed zijn als de medewerkers gesprekken aangaan met de cliënten. Hierdoor kunnen relaties worden opgebouwd en hoeft dat niet meer de oorzaak te zijn om weg te lopen. Er wordt hierdoor ook aan de basisbehoeften van de cliënten tegemoet gekomen. Verder kunnen de medewerkers beter op de problemen en de oorzaken van het weglopen inspelen, omdat ze meer op de hoogte zijn. Om een gesprek zo optimaal mogelijk tot stand te brengen kunnen de medewerkers onderstaande gespreksvaardigheden toepassen (De Vries-Geervliet, 1998):

- luisteren;
- aandacht geven en bevestigen;
- effectief vragen stellen;
- nagaan of je het verhaal goed begrepen hebt;
- samenvatten en ordenen;
- gevoelens en emoties van de cliënt onder woorden brengen;
- confronteren.

In bijlage 8.1 wordt op bovenstaande gespreksvaardigheden dieper ingegaan.

6.2.3. Interventies

In deze paragraaf spitsen we ons toe op de interventies. Allereerst benoemen we de belangrijkste verbeterpunten in de huidige situatie van Khayaletu. Vervolgens beschrijven we wat ons is opgevallen met betrekking tot de interventies, welke succesvol zijn in het vergelijkend onderzoek en wat het effect daarvan is. Tot slot benoemen we de bijstellingen om wegliep terug te dringen. Dit doen we aan de hand van de literatuur en de huidige situatie in vergelijking met het vergelijkend onderzoek.

Huidige situatie

Vanuit de interviews en observaties zijn dit de belangrijkste punten die ons zijn opgevallen in de huidige situatie, welke verbeterd kunnen worden.

- Eigen methode

Er ligt geen methodiek ten grondslag aan de begeleiding. De groepsleiders werken voornamelijk vanuit observaties en gevoel. Er worden geen persoonlijke doelen opgesteld.

- Omgaan met wegliepgedrag/ruzies

De groepsleiders vinden het lastig om op een juiste manier te handelen met betrekking tot de ruzies en het wegliepgedrag. Ze ervaren weinig steun vanuit YfC, afgezien van de supervisie die ze krijgen. Ze hebben benoemd dat ze graag meer begeleiding zouden willen krijgen met betrekking tot de ruzies, het begeleiden van tieners en het wegliepgedrag.

- Programma

Het doordeweekse programma is een vol, gestructureerd programma. De cliënten hebben weinig speeltijd. Verder is er ook weinig tot geen speelgoed aanwezig en hebben ze weinig privacy.

- Dossier

Elke cliënt heeft een eigen dossier. In het dossier hoort onder andere de intakerapportage en het zorgplan in te zitten. Dit is niet altijd het geval. De groepsleiders zijn daarnaast niet op de hoogte van het dossier van de cliënten.

- Doorverwijzen

De groepsleiders geven geen begeleiding. Als er een probleem is verwijzen ze door naar de maatschappelijk werker. De keuze voor psychische- en/of verslavingshulp is aan de cliënten.

- Handleidingen

Er is een handleiding aanwezig waarin een jaarprogramma staat voor het geven van life skills (Adams, 2014). Hier wordt geen gebruik van gemaakt. Verder is er een handleiding waarin de ontwikkeling van straatkinderen wordt beschreven en interventies, in het algemeen, worden benoemd die helpend zijn om de cliënten weer te laten interveniëren in het normale leven (Froklage, 2006). Ook hiervan wordt geen gebruik van gemaakt.

Vergelijkend onderzoek

Vanuit de interviews en observaties zijn, onderstaande punten, de belangrijkste, succesvolle punten die ons zijn opgevallen in de het vergelijkend onderzoek met betrekking tot de interventies. Daarbij beschrijven we wat het effect daarvan is.

- Werken met persoonlijke doelen

Tennyson House werkt met persoonlijke doelen. De doelen zijn opgedeeld in drie gebieden, namelijk gedrag, school en toekomst. De medewerkers zijn van deze doelen op de hoogte. Ze evalueren de doelen met de cliënten en stimuleren hen hier in.

Effect: De cliënten worden gestimuleerd om te werken aan hetgeen ze willen leren, het maakt de cliënten competentier wat als gevolg heeft dat ze zelfverzekender worden (SDT theorie).

- Werken met een beloningssysteem

Tennyson House werkt met een beloningssysteem. Als een cliënt iets goed doet, wordt benoemd wat ze goed doet en krijgt zij iets lekkers of mag ze die maand het uitje kiezen.

Effect: Hierdoor worden de cliënten gestimuleerd in het goede gedrag en het brengt een positieve sfeer in de shelter.

- Werken met muzische middelen

De medewerkers van Ekujabuleni en Tennyson House maken beiden gebruik van muzische middelen in gesprekken met de cliënten. Dit doen ze op een eenvoudige manier, zoals het voorlezen van een boek, het masseren van voeten, het schoonmaken van de kamer, het doen van een spelletje, het schrijven van een brief, etc.

Effect: Het gevolg is dat er op een ontspannen manier openheid ontstaat voor een gesprek.

- Programma

In het programma van Tennyson house en Ekujabuleni is er elke dag een vrijspeelmoment in gepland. Ook worden er regelmatig uitjes georganiseerd. Verder is er in Tennyson House een wekelijkse huisvergadering.

Effect: De vrijspeelmomenten en de uitjes geven de cliënten plezier en ontspanning. Dit stimuleert de groepscohesie en het zorgt ervoor dat de cliënten het naar hun zin hebben. De huisvergaderingen zorgen voor openheid en duidelijkheid. Hierdoor worden problemen tijdig besproken en aangepakt.

- Weglooppcedure

Ekujabuleni heeft de procedure omtrent het weggelooptgedrag op papier.

Effect: Het effect hiervan is dat het voor iedereen, de cliënten en de medewerkers, duidelijk is wat er moet gebeuren als een cliënt is weggelopen.

- Omgaan met weggelooptgedrag

Tennyson House en Ekujabuleni stellen grenzen in het weggelooptgedrag. Bij de tweede keer moet de cliënt een contract maken en ondertekenen. Ze tekent ervoor om niet meer weg te lopen en als ze toch weggeloopt, weet ze de consequentie, namelijk dat ze niet meer welkom is. Verder gaan ze in Tennyson House met de cliënt, de ouders/verzorgers, de groepsleider en de maatschappelijk werker in gesprek nadat de cliënt is teruggekomen.

Effect: Door grenzen te stellen en een contract te tekenen wordt de cliënt bewust van haar gedrag en van de consequenties ervan. Ook weet de cliënt waar ze aan toe is en wordt het een bewuste keuze om in de shelter te verblijven. Door in gesprek met de betrokkenen te gaan worden de ouders/verzorgers betrokken in het proces en ziet de cliënt dat het serieus genomen wordt.

Bijstellingen

Vanuit de literatuur en het vergelijkend onderzoek geven we bijstellingen die toegepast kunnen worden in Khayaletu. Door deze bijstellingen toe te passen kan het weggelooptgedrag worden verminderd.

- Werken met doelen

Vanuit het vergelijkend onderzoek hebben we gezien dat het werken met doelen effectief is. Het maken van doelen helpt de cliënten om gericht bezig te zijn met ontwikkelen en het helpt de medewerkers om gericht begeleiding te geven. Daarnaast blijkt dat als een cliënt deelneemt aan een programma zonder een helder perspectief, dat de kans dan groot is dat zij tijdens de bijeenkomsten van het programma of in het contact met de begeleider in haar oude gedragspatroon vervalt (Bolt & Van der Wekke, 2012, p. 95). Hieruit blijkt het belang van het opstellen van persoonlijke doelen. Verder hebben de cliënten er behoefte aan om zichzelf competent te voelen (SDT). Door het behalen van doelen wordt dit gevoel versterkt. In bijlage 8.2 leggen we stap voor stap uit hoe doelen opgesteld kunnen worden.

- Werken met muzische middelen

Muzische middelen worden beschreven als creatieve middelen die ingezet kunnen worden om op een ontspannen wijze contact te maken, zoals spel, sport, kunst en muziek. Het doel van muzische middelen is om een appèl te doen op het menselijk vermogen tot verbeelding, vindingrijkheid en verwondering (De Bree, 2001). In het vergelijkend onderzoek is gebleken dat muzische middelen erg helpend zijn om in gesprek te gaan met de cliënt. Op dit moment wordt er nauwelijks individuele gesprekken gevoerd met de cliënten. Als de medewerkers muzische middelen gaan inzetten kan er op een ontspannen manier een gesprek ontstaan. Door het gebruik van muzische middelen voelt het gesprek niet geforceerd en kan het vertrouwen stapje voor stapje terugkomen.

We hebben in bijlage 8.3 concreet handvatten en voorbeelden beschreven hoe de medewerkers van Khayaletu muzische middelen kunnen inzetten.

- Werken met beloningssysteem

In Tennyson House werken ze met een beloningssysteem. Door middel van een beloningssysteem wordt er positieve feedback gegeven aan adequaat gedrag. De cliënten worden hierdoor gestimuleerd in positief gedrag en het brengt een positievere sfeer in de shelter (Rigter, 2008; Slot, 2003). Daarnaast wordt het zelfvertrouwen van de cliënt vergroot. Al deze positieve factoren maakt de shelter een prettigere plaats om te verblijven. Als de cliënten het naar hun zin hebben, zal de weggeloop verminderd worden. In bijlage 8.4 staan handvatten beschreven hoe de medewerkers een beloningssysteem kunnen inzetten.

- Presentiebenadering

Vanuit de interviews en de observaties trekken wij de conclusie dat de presentiebenadering een goede basishouding is in de begeleiding van de cliënten.

De presentiebenadering (Baart, 2004) is een benadering waarin aanwezigheid centraal staat. De groepsleiders zijn present voor de cliënten. Hierin staat de relatie met de ander voorop. Binnen de benadering wordt niet gewerkt vanuit een vooropgesteld plan, maar vanuit de relatie wordt samen iets opgebouwd. De presentiebenadering is helpend om een betere relatie te krijgen met de cliënten. Ook helpt de presentiebenadering de medewerkers om aan de basisbehoeften van de cliënten te voldoen (Maslow/SDT theorie).

Deze benadering is een overkoepelende benadering die de medewerkers te allen tijde kunnen inzetten. Het draait erom dat de medewerkers toegewijd en betrokken zijn bij de cliënten. In bijlage 8.5 zijn de uitgangspunten van de presentietheorie uitgewerkt en leest u hoe deze uitgangspunten toegepast kunnen worden.

- Mentoring

Mentoring heeft zich de afgelopen decennia bewezen als een effectieve methode om mensen te ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling. Mentoring betekent dat elke groepsleider een aantal cliënten onder zich heeft waar zij mentor van is. Zij voert met hen individuele gesprekken. Hierdoor wordt er meer aandacht besteed aan het verleden van de cliënten, waardoor zij de ruimte krijgen om dit te gaan verwerken. Dit kan de gedragsproblemen verminderen. Verder wordt hierdoor de relatie tussen de groepsleiders en de cliënten versterkt, wat de kans op weglopen kan verkleinen. (Bolt & Van der Wekke, 2012; Haspels, 2005). In bijlage 8.6 staat beschreven hoe de groepsleiders dit concreet kunnen vormgeven.

- Omgaan met weglloopgedrag

Ekujabuleni heeft een procedure op papier betreft het weglopen van een cliënt. Hierdoor is het voor alle medewerkers duidelijk wat er moet gebeuren. Dit is ook goed voor Khayaletu, omdat er op dit moment geen duidelijkheid is hoe er gehandeld moet worden als er een cliënt is weggelopen. De procedure van Ekujabuleni is te vinden in bijlage 7.6.

Daarnaast hebben we in Tennyson House en Ekujabuleni gezien dat grenzen stellen in het weglloopgedrag erg helpend is. Op dit moment lopen de medewerkers vast in de begeleiding rondom het weglloopgedrag. Het zou goed zijn als Khayaletu, net als in het vergelijkend onderzoek, gaat werken met een contract. Dit betekent dat als een cliënt twee keer is weggelopen zij een contract moet schrijven. Hierin schrijft ze dat ze niet meer weg zal lopen totdat YfC zegt dat haar verblijfsperiode erop zit. Verder schrijft ze dat ze weet heeft van de consequentie die aan het weglopen vast zit, namelijk dat ze niet meer terug kan komen. Vervolgens ondertekent ze het contract.

Het zou ook goed zijn als er een gesprek met de betrokkenen plaats vindt zodra de cliënt terug komt. Met de betrokkenen wordt de maatschappelijk werker, de groepsleider, de cliënt en haar ouders/verzorgers bedoelt. Tijdens dit gesprek wordt gevraagd waarom de cliënt is weggelopen en waar ze is geweest. Ook waarschuwen ze de cliënt voor de gevaren, de slechte invloed die het heeft op de andere cliënten en maken ze haar er nog een keer op attent hoe belangrijk school is. Vervolgens proberen ze met elkaar een oplossing te vinden zodat de cliënt niet meer wegloopt.

- Vrijspeelmoment

Het zou goed zijn als er in het doordeweekse programma ruimte komt voor vrije tijd, zoals in het programma van beide organisaties van het vergelijkend onderzoek. Het is goed als er na een lange schooldag ook tijd is voor ontspanning en plezier. Dit zal het plezier in de shelter van de cliënten verhogen en de groepscohesie stimuleren. Het gevolg hiervan is dat de groepsdruk een positieve uitwerking krijgt en hierdoor wordt de oorzaak van het weglopen verkleind. Ook wordt er tegemoet gekomen aan de basisbehoeften uit SDT en de behoeftepiramide van Maslow.

- Omgaan met ruzies

Ruziemaken is een uit de hand gelopen manier van communiceren. De cliënten zijn niet in staat om op een geaccepteerde manier hun problemen op te lossen en wijken uit naar een andere methode: schreeuwen, schoppen, slaan, trekken, duwen. Het is belangrijk dat de cliënten zelf hun ruzies tot een goed einde weten te brengen, omdat het belangrijk is voor hun ontwikkeling. Zo leren zij hun sterke en zwakke kanten kennen, met conflicten om te gaan, zichzelf te beheersen en hun gevoelens te uiten. Als de cliënten er niet uitkomen is het goed als de groepsleiders hen helpen, door te luisteren en hun gevoelens te verwoorden. Het is van belang dat ze de cliënten laten bedenken hoe ze het probleem kunnen oplossen. De rol van de groepsleider is om een 'onderhandelingspositie' te creëren. Het is ook goed om over het conflict na te praten in de groep (Profi-leren SAW, 2011). Verder hebt u kunnen lezen dat door huisvergaderingen ook ruzies voorkomen kunnen worden of tijdig aangepakt kunnen worden. In de week voor de huisvergadering kunnen de cliënten en de groepsleiders in hun agenda's opschrijven wat ze willen bespreken. Dit kan gaan over positieve en negatieve ervaringen. In de huisvergadering worden de agenda's bij elkaar gevoegd en worden alle punten besproken. Verder wordt er op de vergadering ook besproken hoe de groepsleiders vinden dat de cliënten het doen en hoe eventueel verkeerd gedrag omgezet kan worden in positief gedrag. Door de huisvergaderingen komt er een open communicatie en duidelijkheid. Verder hebben de cliënten in Tennyson House een eigen kast met een slot erop, waardoor er geen ruzie over eigendommen kunnen ontstaan. Dit zou ook een goede aanpassing zijn voor Khayaletu.

- Samenwerking

In de huidige situatie is naar voren gekomen dat de groepsleiders geen weet hebben van de inhoud van de dossiers. Het zou goed zijn als de maatschappelijk werker de groepsleiders hiervan op de hoogte gaat brengen, zodat ze specifieker kunnen gaan handelen. Daarnaast zou het goed zijn als de groepsleiders een open oor hebben voor de cliënten en niet direct doorverwijzen naar de maatschappelijk werker. Hierdoor kunnen de groepsleiders namelijk een relatie opbouwen met de cliënten en worden problemen tijdig besproken.

- Handleidingen

Naast het toepassen van bovenstaande interventies heeft YfC twee theoretisch onderbouwde handleidingen die betrekking hebben op de algemene begeleiding. Deze worden op dit moment niet toegepast. Door deze handleidingen in gebruik te nemen wordt de begeleiding versterkt (Adams, 2014; Froklage, 2006).

6.3 Samenvatting

Vanuit de behoeftepiramide van Maslow is gebleken dat de begeleiding versterkt kan worden op fase drie tot en met vijf. Voor de Self Determination Theory geldt dit voor de drie universele basisbehoeften, als relaties en competentie. Door middel van de houding, vaardigheden en interventies kunnen de medewerkers in deze basisbehoeften voorzien en het wegloupgedrag verminderen.

Om wegloup te reduceren is het van belang dat de medewerkers de acht houdingsaspecten aannemen. Daarnaast is het van belang dat de groepsleiders een positieve en betrokken houding hebben en dat ze de groepscohesie versterken.

Betreft de vaardigheden zijn er acht algemene vaardigheden beschreven voor het optimaal begeleiden van de groep. Daarnaast worden de medewerkers aangeraden om met de cliënten te spelen en gesprekstechnieken toe te passen.

De bijstellingen betreft de interventies worden het werken met doelen, een beloningssysteem en muzische middelen aangeraden om de cliënten te motiveren en openheid te creëren. Het inzetten van de presentiebenadering en mentoring zijn aanpassingen die de begeleiding kan versterken, waardoor er minder sprake zal zijn van wegloupgedrag. Er worden concrete bijstellingen betreft het

begeleiden van wegloopgedrag gegeven, zoals het instellen van grenzen, een procedure maken, een contract tekenen en het aangaan van een gesprek met de betrokkenen. Er worden verder handvatten gegeven voor het begeleiden van onderlinge ruzies. Er is ingegaan op de samenwerking van de medewerkers en er wordt aangeraden om gebruik te gaan maken van de aanwezige handleidingen.

Hoofdstuk 7 Conclusies & aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk van ons onderzoek geven wij onze conclusies en aanbevelingen weer. Wij beginnen met het beantwoorden van de deelvragen van ons onderzoek. Hieruit voortvloeiend beantwoorden we de hoofdvraag. Vervolgens zullen we aanbevelingen beschrijven voor onze opdrachtgever, Youth for Christ Pietermaritzburg. Ook zullen wij de beperkingen van het onderzoek beschrijven. Hierin vragen we ons kritisch af of de resultaten die we verkregen hebben valide en betrouwbaar zijn. Tot slot zullen we kort een reflectie over ons onderzoeksproces weergeven en sluiten we dit hoofdstuk af met een samenvatting.

In paragraaf 7.1 geven we antwoord op de deelvragen.

In paragraaf 7.2 geven we antwoord op de hoofdvraag.

In paragraaf 7.3 geven we aanbevelingen voor onze opdrachtgever, YfC Pietermaritzburg, en geven we aanbevelingen voor vervolgonderzoeken.

In paragraaf 7.4 stellen we ons onderzoek ter discussie.

In paragraaf 7.5 kijken we terug op het proces van ons onderzoek en beschrijven we ons individueel leerproces. Ook geven we een verantwoording van de taakverdeling weer.

In paragraaf 7.6 leest u een samenvatting van dit hoofdstuk.

7.1 Beantwoording van de deelvragen

Het onderzoek is opgesplitst in drie deelvragen. Deze zullen hieronder beantwoord worden aan de hand van het gedane onderzoek wat in de hoofdstukken vier tot en met zes is uitgewerkt.

7.1.1 Deelvraag één

‘Wat zijn de oorzaken van het weglopen van de cliënten, tussen tien tot en met achttien jaar oud, die ter overbrugging in de shelter verblijven?’

De oorzaken van weglopen zijn de volgende:

- Middelengebruik/verslaving. Alleen de medewerkers benoemen dit als oorzaak;
- groepsdruk, zowel binnen als buiten de shelter;
- de relatie met de groepsleiders. Dit is de meeste benoemde reden om weg te lopen;
- het gemis van familie vanwege hun verbondenheid, vanuit loyaliteit, die ze hebben met hun ouders en familie.

7.1.2 Deelvraag twee

‘Wat is de huidige werkwijze en begeleiding in de meidenshelter Khayaletu?’

- In het algemeen;
- met betrekking tot het omgaan met wegloupedrag.

De huidige werkwijze en begeleiding in het algemeen

Elke vrijdagochtend is er een vergadering waarin de afgelopen week wordt besproken.

Alle cliënten hebben een dossier. Deze zijn vaak niet bijgehouden. De groepsleiders zijn niet op de hoogte van de dossiers.

De shelter heeft een vaststaand programma, hierdoor wordt structuur en duidelijkheid geboden. Aan de hand van een thema worden de sessies gegeven. De vrijwilligers nemen hierin het initiatief. De groepsleiders komen passief over.

De maatschappelijk werker geeft voornamelijk praktische hulpverlening. Zij onderhoudt het contact met de familie, maar in de praktijk blijkt dit lastig te zijn. Zij kan de cliënten doorverwijzen voor extra verslavings- en/of psychische hulp. De cliënten maken hier minimaal gebruik van en krijgen daardoor weinig begeleiding met betrekking tot hun verleden of verslaving. Hieruit kunnen we concluderen dat er geen begeleiding wordt gegeven aan de achtergronden en oorzaken uit hoofdstuk vier.

De maatschappelijk werker is weinig aanwezig in de shelter en heeft daardoor weinig overlegmomenten met de groepsleiders.

De groepsleiders werken vanuit hun eigen methode. De relatie met de groepsleiders wordt als negatief ervaren. De groepsleiders worden onterecht boos en schreeuwen naar de cliënten. Hierdoor voelen de cliënten zich niet serieus genomen en er is geen vertrouwen. Er zijn veel onderlinge ruzies en de groepsleiders zouden graag meer begeleiding willen in het oplossen van deze ruzies.

De cliënten hebben weinig tot geen individuele gesprekken met de medewerkers en er worden geen persoonlijke doelen opgesteld.

De huidige werkwijze en begeleiding met betrekking tot het omgaan met wegloupedrag

De cliënten mogen altijd weer terugkomen in de shelter. Volgens de medewerkers voeren zij een gesprek met de cliënten zodra de cliënten terugkomen. De cliënten kunnen dit echter niet beamen en ook vanuit de observaties wordt dit niet beaamd.

Het wegloupedrag en de terugkomst van een cliënt wordt niet binnen de groep besproken.

7.1.3 Deelvraag drie

‘Wat zijn de mogelijke bijstellingen van de werkwijze en begeleiding om weglloop terug te dringen?’

- Wat is succesvol in de begeleiding van meidenshelter Tennyson House en children home Ekujabuleni en is toepasbaar op meidenshelter Khayaletu?

Binnen de gehele begeleiding is het van belang dat er extra aandacht wordt gegeven aan fase drie tot en met vijf van de behoeftepiramide van Maslow. Daarnaast is het ook van belang dat de medewerkers aandacht besteden aan de drie universele basisbehoeften van de Self Determination Theory. Door hier aan tegemoet te komen zullen er minder cliënten wegllopen. Aan de hand van drie onderwerpen zijn hier bijstellingen voor geschreven, namelijk houding, vaardigheden en interventies. Aan de hand van deze onderwerpen hebben we succesvolle werkwijze en begeleiding vanuit het vergelijkend onderzoek en de mogelijke bijstellingen om weglloop terug te dringen beschreven.

Houding: vanuit het vergelijkend onderzoek is gebleken dat de maatschappelijk werker betrokken is bij de groepsleiders en bij de cliënten. Daarnaast hebben de groepsleiders een actieve, positieve en observerende houding. De werkwijze en begeleiding kunnen worden bijgesteld als de medewerkers de algemene houdingsaspecten aannemen. Als laatste is het van belang dat de groepsleiders een positieve en betrokken houding hebben en dat ze de groepscohesie versterken.

Vaardigheden: in het vergelijkend onderzoek is naar voren gekomen dat de medewerkers met de cliënten spelen en gesprekken met ze aanknopen. Daarnaast worden de cliënten ook gecorrigeerd. Om weglloop terug te dringen zou het goed zijn als de medewerkers van Khayaletu de, vanuit literatuur beschreven, vaardigheden gaan inzetten. Daarnaast zou het goed zijn als zij ook gaan spelen met de cliënten en gesprekstechnieken gaan inzetten.

Interventies: de organisaties van het vergelijkend onderzoek werken met doelen, een beloningssysteem en ze maken gebruik van muzische middelen. Daarnaast is er binnen het dagprogramma ruimte om te spelen en worden er huisvergaderingen gepland. Betreft het wegllopen is er een procedure aanwezig, wordt er een contract opgesteld en volgt er een gesprek met de betrokkenen. Deze interventies worden ook aanbevolen voor Khayaletu. De presentiebenadering en mentoring zijn ook goed om de begeleiding sterker te maken en het weglloopgedrag te verminderen. Door begeleiding te bieden aan het oplossen van de ruzies wordt de onderlinge relatie verbeterd. Daarnaast zou een betere samenwerking tussen de medewerkers en het gebruiken van de aanwezige handleidingen de begeleiding sterker maken en zodoende kan er beter worden ingespeeld op de oorzaken van het wegllopen.

7.2 Beantwoording van de hoofdvraag

De hoofdvraag van ons onderzoek luidt:

‘Wat zijn de oorzaken van het wegllopen van de cliënten, van de tien tot en met achttien jaar oud, die als overbruggingsperiode in de meidenshelter Khayaletu verblijven, en hoe kan de begeleiding hier op inspelen met het oog op minimale weglloop?’

7.2.1 Oorzaken

De cliënten lopen weg door middelengebruik/verslaving, groepsdruk, de relatie met de groepsleiders en het gemis van familie. De relatie met de groepsleiders is de meest benoemde oorzaak. Het middelengebruik/de verslaving wordt alleen door de medewerkers benoemd, niet door de cliënten.

7.2.2 Begeleiding in Khayaletu met het oog op minimale wegloop

De begeleiding in het algemeen kan op drie onderdelen bijgesteld worden om wegloopgedrag te reduceren, namelijk op de houding, vaardigheden en op het plegen van interventies. Hieronder benoemen we kort de bijstellingen per onderdeel.

Houding:

- Vergroten van de betrokkenheid van de medewerkers op de cliënten;
- positieve, actieve en enthousiaste werkhouding van de groepsleiders;
- versterken van de groepscohesie door de groepsleiders.

Vaardigheden:

- Inzetten van vaardigheden door de groepsleiders;
- spelen met de cliënten door groepsleiders;
- toepassen van gesprekstechnieken door de medewerkers.

Interventies:

- Werken met doelen;
- toepassen van muzische middelen;
- inzetten van een beloningssysteem;
- presentiebenadering toepassen als basishouding;
- inzetten van mentoring;
- ruimte maken voor speelmomenten;
- begeleiden van ruzies door een 'onderhandelingspositie' in te nemen en huisvergaderingen te organiseren;
- informatie over de cliënten overdragen door de maatschappelijk werker naar de groepsleiders;
- gebruik gaan maken van de twee theoretisch onderbouwde handleidingen, YfC lifeskill Manual en The Alliance for streetchildren The Manual, die betrekking hebben op de algemene begeleiding.

Met betrekking tot de begeleiding op het wegloopgedrag, zou het goed zijn als de volgende bijstellingen worden toegepast om wegloopgedrag te reduceren:

- Wegloop procedure maken;
- gesprek aangaan met de maatschappelijk werker, de groepsleider, de ouders/verzorgers en de cliënt nadat de cliënt is teruggekomen.
- grenzen stellen door een contract te laten tekenen waarin de consequentie staat dat ze bij de derde keer weglopen niet meer welkom zijn.

Met deze conclusies hebben wij onze hoofdvraag beantwoord.

7.3 Aanbeveling

Naar aanleiding van de eerste en tweede deelvraag hebben we in de derde deelvraag, op microniveau, bijstellingen gegeven. In deze paragraaf geven we als vervolg van ons onderzoek aanbevelingen op mesoniveau. Om de kwaliteit en effectiviteit van de begeleiding te verhogen en daarmee wegloop te verminderen, zou goed zijn als YfC meer investeert in de groepsleiders. Zij zijn namelijk degene die het meest met de cliënten werken.

Coaching op werkveld

Als de groepsleiders gecoacht worden tijdens het werk in Khayaletu is het direct toepasbaar en relevant. Het zou goed zijn als de coach eens in de twee weken, van 15:30 tot 20:30, mee zou draaien met de groepsleiders, totdat zij de bijstellingen, met betrekking tot houding-, vaardigheden- en interventieniveau, eigen hebben gemaakt. Het is belangrijk dat de coach op de hoogte is van het begeleiden van cliënten met een moeilijk verleden.

Op dit moment is er iemand die supervisie geeft aan de groepsleiders, maar zij is niet gediplomeerd en heeft geen ervaring met de doelgroep (zie hoofdstuk vijf). Wanneer zij de coaching op zich wil nemen, moet zijzelf eerst een training volgen.

Training creëren

Naast de coaching kan er ook gekozen worden voor het geven van een training aan de groepsleiders. Hierdoor worden ze namelijk op een andere manier gecoacht in de gegeven bijstellingen en wordt er tegemoet gekomen aan hun vraag naar meer training. Het zou goed zijn als, net als bij het coachen, de onderwerpen van deze trainingen plaatsvinden op houdings-, vaardigheden- en interventieniveau en gekoppeld zijn aan de doelgroep.

Intervisie instellen

Naast het geven van training en coaching, is het goed om intervisie in te stellen. Intervisie is een manier om als team op een gestructureerde manier werk gerelateerde problemen te bespreken en zo van elkaar te leren. Daarbij is het verstandig om iemand te hebben die de intervisie kan begeleiden. Dit zou de taak van de maatschappelijk werker kunnen zijn. Intervisie kan goed worden toegepast in de overdrachtsvergadering op vrijdagochtend. In deze vergadering kunnen, naast de algemene overdracht, twee mentor cliënten worden besproken van de groepsleider die dienst heeft gehad. Daarnaast kan de care worker één casus inbrengen (met betrekking tot haar mentor cliënten of andere werk gerelateerde casussen) die uitgebreid besproken kan worden. Dit kan worden gedaan aan de hand van het intervisiemodel (bijlage 8.7). Qua tijd zal de vergadering van een half uur naar twee uur uitgebreid moeten worden.

Individuele supervisie

Op dit moment wordt er al individuele supervisie gegeven aan de maatschappelijk werker en de groepsleiders. Beide supervisors zijn hiervoor niet opgeleid en hebben veelal geen werkervaring in de doelgroep. Om de kwaliteit te verbeteren en de effectiviteit te verhogen zal training van de supervisors noodzakelijk zijn. De training kan bestaan uit het leren coachen van werknemers met een specifieke functie voor een specifieke doelgroep.

Documentatie

In hoofdstuk twee staat beschreven dat elke cliënt een dossier heeft, maar dat het dossier meestal onvolledig is. Ook worden de rapportages die de maatschappelijk werker maakt, niet besproken met de groepsleiders. Om een goede samenwerking te creëren en de kwaliteit van de begeleiding te verhogen, is het belangrijk dat de maatschappelijk werker, eventueel met hulp van haar assistenten, de dossiers bij gaat werken en de groepsleiders op de hoogte gaat brengen van de inhoud.

7.3.2. Vervolg onderzoek

Zoals we eerder vermeld hebben is er nog geen eerder onderzoek gedaan naar de oorzaken en de begeleiding van wegloupedrag in een residentieel verblijf met betrekking tot cliënten komend van de straat of uit moeilijke gezinnen in Zuid-Afrika. Hierdoor kunnen we de resultaten niet in verband brengen met eerdere onderzoeken.

Er is naar ons inzien nog genoeg ruimte voor verder onderzoek. Binnen ons onderzoek lag de focus met name op de begeleiding in Khayaletu met betrekking tot het wegloupedrag. Hierdoor zijn we op een aantal gedeeltes niet ingegaan. Het zou interessant zijn om specifiek in te zoomen op deze gedeeltes.

Maatschappelijk werker

De werkdruk van maatschappelijk werker is hoog. Inmiddels heeft ze een aantal assistenten die haar helpen met het werk. Om de effectiviteit van hun werk te verhogen zou het goed zijn om onderzoek te doen in de taakverdeling van de maatschappelijk werker en haar assistenten.

Verslavingshulp

Het zou goed zijn om nader onderzoek te doen naar de begeleiding van de verslavingshulp. Middelen gebruik/verslaving is volgens de medewerkers één van de redenen dat de cliënten weglopen. Vanuit de interviews kunnen we concluderen dat de verslavingshulp niet werkt. Het zou goed zijn om te kijken hoe de verslavingshulp het beste vormgegeven kan worden, zodat er een maximaal effect uitgehaald kan worden.

Betrokkenheid familie

In hoofdstuk vier is benoemd dat het gemis van familie een reden is dat de cliënten weglopen. Daarnaast is dit ook een aanbeveling vanuit Khayaletu en het vergelijkend onderzoek. Het zou goed zijn om nader onderzoek te doen in hoe de familie optimaal betrokken kan worden in het begeleidingsproces van het de cliënt, zodat de betrokkenheid van familie een positief effect heeft op de begeleiding.

Rol van vrijwilligers

Als laatste zou het interessant zijn om te kijken naar de rol van de vrijwilligers. Het zou goed zijn om te onderzoeken hoe de rol van de vrijwilligers het beste eruit zou kunnen zien. Het doel hiervan is om een passieve houding van de groepsleiders te voorkomen en ervoor te zorgen dat de groepsleiders niet in een gat vallen als de vrijwilligers weer naar hun eigen land gaan.

7.4 Discussie

Terugkijkend kan geconcludeerd worden dat het onderzoeksproces voorspoedig is verlopen. Dit komt door de bereidwilligheid van de medewerkers van Khayaletu, Ekujabuleni en Tennyson House om deel te nemen aan het onderzoek. Er zijn een aantal punten die invloed hebben uitgeoefend op ons onderzoek. Deze punten zullen we hieronder behandelen.

7.4.1 Interviews

In Khayaletu zijn vier cliënten geïnterviewd. Deze cliënten zijn uitgekozen door de maatschappelijk werker. Naast de eisen die wij hebben gesteld, konden we verder geen invloed uitoefenen en moesten we akkoord gaan met de keuze van de maatschappelijk werker.

De interviews zijn in het Engels afgenomen. Dit is niet onze en hun moedertaal, hierdoor is de kans aanwezig dat de geïnterviewde niet alles begreep en niet alles kon zeggen wat ze wilde zeggen.

Daarnaast hebben we bij twee cliënten gebruik gemaakt van een tolk, hierdoor was de kans aanwezig dat het niet helemaal zuiver is vertaald.

In het algemeen is de kans aanwezig geweest dat ze ons niet altijd goed hebben begrepen en daardoor gewenste of niet doordachte antwoorden hebben gegeven.

Het is ons in het gehele onderzoek opgevallen dat Afrikanen gewend zijn om gewenste antwoorden te geven. Ze willen zich graag goed voordoen. De werkelijkheid zou daardoor anders kunnen zijn dan weergegeven is in de interviews.

Naast de kans op sociaal gewenste antwoorden zijn we ook gewaarschuwd voor het liegen van de cliënten.

Daarnaast waren de medewerkers vaak niet concreet in hun antwoorden, ook niet als we er op doorvroegen. Het gevolg is dat sommige antwoorden vaag zijn gebleven.

Tot slot hebben de groepsleiders niet volledig zicht op de cliënten, omdat de informatie in het dossier niet met hen gedeeld wordt. Hierdoor kunnen de gegeven antwoorden niet altijd betrouwbaarheid en valide zijn.

7.4.2 Vergelijkend onderzoek

Doordat we afhankelijk waren van anderen qua vervoer en tijd, hebben we niet veel tijd kunnen doorbrengen in Ekujabuleni. Het gevolg is dat we minder interviews hebben afgenomen en minder lang hebben kunnen observeren dan in Tennyson House.

Verder hebben we in Tennyson House twee cliënten geïnterviewd. Zij werden door de maatschappelijk werker aangewezen. Deze cliënten waren nog maar kort aanwezig in de shelter. Daarnaast ging één cliënt niet naar school, waardoor ze meer aandacht van de groepsleiders kreeg. Deze aspecten hebben invloed gehad op het antwoorden van de interviewvragen.

7.4.3 Literatuuronderzoek

Voor deelvraag één hebben we alleen vanuit de interviews oorzaken voor weglopen gevonden, niet vanuit de literatuur. Hierdoor konden we de oorzaken van wegloupedrag van Khayaletu niet vergelijken met de meest voorkomende oorzaken van weglopen in Zuid-Afrika.

Voor deelvraag drie hebben we onder andere Nederlandse literatuur gebruikt. We hebben geprobeerd dit passend te maken voor de Afrikaanse cultuur door het zo concreet mogelijk te beschrijven, zodat het gemakkelijk voor ze is om het toe te passen. Doordat we zelf maar een aantal maanden in Zuid-Afrika zijn geweest, is het de vraag of we voldoende zicht hebben gehad om de aanpassingen volledig aan te laten sluiten.

7.5 Evaluatie

In deze paragraaf geven we een evaluatie op het product, naast wat de hierboven hebben geschreven, en op het proces, waaronder verantwoording van de taakverdeling.

7.5.1 Algemene terugblik

Terugkijkend kunnen wij zeggen dat we onze doelstelling hebben behaald. We hebben de oorzaken beschreven en hebben een duidelijk beeld van de huidige werkwijze beschreven. Daarnaast hebben we bijstellingen van de werkwijze en begeleiding beschreven. Hierdoor kan YfC de kwaliteit en de effectiviteit van de begeleiding verhogen met als doel dat er minder cliënten weglopen.

Naast dat we onze doelstelling hebben behaald, kunnen we ook concluderen dat er sprake is geweest van een prettige samenwerking, zowel onderling als met de andere partners.

De onderlinge samenwerking ging zeer goed, we hebben geen benoemingswaardige strubbelingen gehad. We waren beiden gemotiveerd en kritisch en dat heeft ervoor gezorgd dat we op tijd ons product konden inleveren. Een product waar we trots op zijn. Ook de samenwerking met onze afstudeerbegeleider is heel prettig geweest. We konden altijd onze vragen stellen en hij durfde kritisch te zijn op onze stukken. Daarnaast hebben we prettige Skypegesprekken gehad, wat een goede manier van communiceren was. Naast Skype hebben we ook via Whatsapp contact gehad, hierdoor werd de afstand kleiner en dat zorgde ervoor dat er naar ons idee qua begeleiding weinig verschil is geweest met afstuderen in Nederland.

Onze opdrachtgever heeft ons veel ruimte gegeven, maar was tegelijk ook altijd verbonden. Hierdoor hebben we de ruimte ervaren om met onze eigen ideeën te komen en dit te overleggen. Tegelijk konden we ook altijd met onze vragen bij haar terecht, dacht ze mee en organiseerde ze voor ons het vergelijkend onderzoek. Ook het samenwerken met de organisaties voor het vergelijkend onderzoek was heel prettig. We staan verstelt van de gastvrijheid en openheid in Zuid-Afrika.

7.5.2. Individueel leerrendement Nicole Dogterom

Als ik terugkijk zie ik dat ik ontwikkeld ben en veel geleerd heb. Dit komt door ons onderzoek en door ons verblijf in Zuid-Afrika. Door ons onderzoek heb ik geleerd hoe een onderzoek in elkaar zit en welke facetten daarin meespelen. Ik heb geleerd om op een juiste manier te interviewen, observeren en literatuurstudie te doen en deze informatie te verwerken. Daarnaast heb ik geleerd om kritisch naar een organisatie te kijken, maar ook om dit in zijn gehele context te zien, met alle culturele invloeden. Ik heb geleerd om contacten met andere organisaties en medewerkers aan te gaan en hierin de cultuurskloof te overbruggen. Ik heb geleerd om mijn eigen normen en waarden een plaats te geven, maar tegelijk ook om mijn normen en waarden niet de overhand te laten hebben. Ik kon

namelijk niet altijd verwachten dat anderen, voornamelijk met een andere achtergrond en cultuur, aan mijn normen en waarden voldoen.

Naast ons onderzoek, heb ik ook veel geleerd van het leven in Zuid-Afrika. Ik heb geleerd om geduldig te zijn als het niet zo gaat als dat je gepland hebt. Daarnaast heb ik geleerd om zelfstandig te zijn en niet altijd terug te vallen op docenten of familie. Ik heb geleerd om intensief samen met iemand te werken en te wonen.

Als ik terugkijk kan ik alleen maar zeggen dat het een hele gezegende en leerzame tijd is geweest. Over het algemeen is alles vlekkeloos verlopen en kunnen we nu met trots een mooi product inleveren. En natuurlijk hoop ik dat dit met een mooi cijfer wordt beoordelend, maar bovenal hoop ik dat het tot zegen is voor de meidenshelter Khaya lethu: de medewerkers en de cliënten. Zij verdienen het!

7.5.3. Individueel leerrendement Lizette Kamp

Vanuit kerncompetentie 1, vaardig communiceren, heb ik mij ontwikkeld op de volgende twee gebieden:

Leerdoel 1: Ik maak mijn gevoelens en gedachten tijdig bespreekbaar wanneer deze te maken hebben met het afstudeeronderzoek en/of de samenwerking met Nicole of wanneer het een belemmering kan vormen in het afstuderen en/of in de samenwerking met Nicole.

Leerrendement: Dit leerdoel heb ik behaald. De samenwerking met Nicole en mij is erg goed gegaan. Als we werkten aan het onderzoek zaten we vaak op kantoor waar we een eigen kamertje hadden met een tafel waar we allebei aan konden zitten. Hierdoor konden we goed met elkaar overleggen. Elke dag probeerden we met gebed te beginnen. Ook dit was goed voor de samenwerking. We bespraken in dit moment vaak wat ons plan was voor die dag en als ons iets dwars zat zeiden we dat tegen elkaar. Verder bespraken we hoe het met ons ging, hoe we het afstuderen vonden gaan en hoe we de samenwerking vonden gaan. Ik was open en eerlijk tegen Nicole en ik heb het idee dat zij dat ook tegen mij was.

Leerdoel 2: Ik ga, alleen, een gesprek aan over ons onderzoek en ik zeg daarbij alles wat ik wil zeggen. Hierbij gebruik ik vakterminologie.

Leerrendement: Dit leerdoel is behaald. In het begin was ik erg onzeker over mijn Engels. Ik was blij dat Nicole bij mij was en ik vond het dan ook erg fijn als zij in het begin het woord deed. Door Engelse interviewvragen te maken en door de interviews af te nemen en uit te typen kwam ik steeds meer in de Engelse taal. Ik merkte dat ik mij steeds meer op mijn gemak ging voelen. Ik heb mij vervolgens ook verplicht om zonder Nicole wat te vragen aan de medewerkers. Dit werd een positieve ervaring. Na 1,5 maand merkte ik dat ik geen drempel meer voelde en nam ik ook het initiatief in het aangaan van gesprekken.

Ik heb daarbij ook veel Engelse vakterminologie geleerd in Zuid-Afrika. De termen heb ik geleerd vanuit de gesprekken die we hadden met de medewerkers, maar ook vanwege het maken van de Engelse samenvatting van ons onderzoek.

Vanuit kerncompetentie 6, werken in een organisatie, heb ik mij ontwikkeld op het volgende gebied:

Leerdoel 3: Ik maak tijdens mijn afstudeeronderzoek ruimte om naast resultaatgericht bezig te zijn ook procesgericht bezig te zijn met mijn afstudeermaatje, de medewerkers van YfC en de andere vrijwilligers van YfC waarmee ik samen wonen.

Leerrendement: Dit leerdoel heb ik behaald. Ik heb geleerd om naast de drukte van het onderzoek ook nog tijd te hebben voor leuke dingen. Zo zijn we op kamp geweest met de stagiaires van YfC en hebben we gegeten met de medewerkers van YfC op de 'staff' dag.

Tijdens onze werkdagen werkten we hard, maar er was ondertussen ook tijd voor een lolletje, een filmpje kijken, een gezellig praatje met elkaar en/of met de medewerkers of lekker in het zonnetje onze boterhammen op eten. We hadden een goede planning gemaakt, waardoor ik ruimte in mijn hoofd had om van deze momenten te genieten.

7.5.4 Verantwoording van de taakverdeling

We hebben beiden naar literatuur gezocht met betrekking tot ons onderzoek. Verder hebben we de interviewvragen gemaakt, uitgevoerd en verwerkt. Ook hebben we beide geobserveerd in de verschillende organisaties. Lizette is vervolgens begonnen met labelen en Nicole is hoofdstuk één tot en met drie gaan schrijven. Toen Lizette klaar was met labelen heeft ze de eerste hoofdstukken nagekeken en is Nicole begonnen met deelvraag één te beantwoorden en Lizette met deelvraag twee. Toen we deze deelvragen klaar hadden, hebben we ze van elkaar nagekeken en voorzien van feedback. Ook onze afstudeerbegeleider heeft elke keer het hoofdstuk nagekeken. Vervolgens zijn we beide begonnen aan hoofdstuk zes. Tot slot heeft Nicole de uiteindelijke conclusie geschreven waarin ze antwoord gaf op de hoofd- en deelvragen. Lizette heeft de aanbevelingen geschreven. Voordat we aan een hoofdstuk begonnen hebben we samen het hoofdstuk door besproken en een opzet gemaakt. Verder hebben we samen gekeken naar de lay-out en heeft Lizette het voorwoord geschreven en Nicole de samenvatting aan het begin van ons onderzoek.

Nicole was eindverantwoordelijk voor de literatuurstudie en het verwerken daarvan. Dit uitte zich doordat zij dit extra in de gate hield en hier specifieke feedback over gaf.

Lizette was eindverantwoordelijke in het maken van de interviews en observaties en de verwerking daarvan. Ook dit hebben we beide uitgevoerd, alleen heeft Lizette dit extra kritisch in de gate gehouden.

Het verdelen van de taken ging zonder strubbeling. We gaven beiden onze voorkeur aan. We hadden elke keer een andere voorkeur waardoor we beiden deden waar onze voorkeur lag.

7.6 Samenvatting

In dit laatste hoofdstuk van ons onderzoek hebt u een beantwoording van onze hoofd- en deelvragen gelezen. Hierin hebben we de oorzaken van wegliep en de huidige begeleiding beschreven. Verder hebben we gekeken hoe ze de begeleiding vormgeven is in beide organisaties van ons vergelijkend onderzoek. Hieruit hebben we bijstellingen gegeven op houdings-, vaardigheden- en interventieniveau. Verder hebben we aanbevelingen beschreven voor YfC Pietermaritzburg. Tot slot hebben we in dit hoofdstuk gereflecteerd op ons uiteindelijke product, op het proces daarvan en hebben we de verantwoording van de taakverdeling beschreven.

Bibliografie

Boeken

- Adams, S. (2014). *Youth for Christ lifeskill manual Khayaletu residential*. Pietermaritzburg : Youth for Christ KwaZulu-Natal.
- Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baart, A. (2004). *De theorie van de presentie*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers .
- Bolt, A., & Van der Wekke, I. (2012). *Dit is mijn leven, vriend*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- De Bree, J. (2001). *Grondslagen SPH*. Amsterdam: SWP.
- De Vries-Geervliet, L. (1998). *Weet wat je doet*. Baarn: Uitgeverij H. Nelissen B.V.
- De Vries, S. (2007). *Wat werkt?*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum .
- Froklage, E. (2006). *Alliance for street children "The Manual"*. KwaZulu-Natal.
- Haspels, M. (2005). *Er mogen zijn*. Duivendrecht: PI Research.
- Hermes, J., Naber, P., & Dieleman, A. (2007). *Leefwerelden van jongeren; thuis, school, media en populaire cultuur*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Kane-Berman, J. (2013). *South Africa survey 2013*. Johannesburg: South African Institute of Race Relations.
- Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie III de puberjaren*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Maslow, A. H. (1987). *Motivation and Personality*. USA: New Jersey: Pearson Education .
- Onderwaater, A. (2013). *De onverbreekelijke band*. Amsterdam: Pearson.
- Profi-leren SAW. (2011). *Methodisch begeleiden SAW 3 & 4*. Arnhem: uitgeverij Angerenstein.
- Rigter, J. (2005). *Psychologie voor de praktijk*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Rigter, J. (2008). *Palet van de psychologie*. Bussum: Coutinho .
- Singer, E., & Wegelin, M. (1991). *De familieband verbroken?* Utrecht: Uitgeverij Jan van Arkel.
- Slot, N. (2003). *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg*. Baarn: HBUitgevers.
- Van de Mortel, M., & Valenkamp, M. (2010). *Samenwerken aan perspectief*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Wit, J., Slot, W., & Aken, M. v. (2004). *Psychologie van de adolescentie: basisboek*. Nijkerk: Callenbach.
- Wuite-Harmsma, H., & Braaksma, J. (1995). *Methodisch literatuur zoeken*. Enschede: Universiteitsbibliotheek.

Documenten

- Clacherty, G., & Walker, J. (2011, februari). *including street children south africa*. Opgeroepen op april 2014, van streetchildrenresources: <http://www.streetchildrenresources.org/wp-content/uploads/2013/01/including-street-children-south-africa.pdf>
- Education, t. D. (2013). *Education for All (EFA)*. Pretoria: the Department of Basic Education.
- Meij, H., & Ince, D. (2013, december). *Ontwikkeling van kinderen*. Opgeroepen op mei 6, 2014, van Nederlands Jeugdinstituut: <http://www.nji.nl/nl/Oorzaken-en-achtergronden-problematische-ontwikkeling.pdf>
- Mythic. (2013). *De Zoeloe Cultuur*. Journeys.
- Ward, C. L., & Seager, J. R. (2010). South African street children: A survey and recommendation for services. *development Southern Africa*, 85-101. doi:10.1080/03768350903519374
- Wolfzak, A., & Ten Berge, I. (2008, juli). *Gevolgen van kindermishandeling*. Opgeroepen op mei 6, 2014, van Nederlands Jeugdinstituut: http://www.nji.nl/nl/Gevolgen_Kindermishandeling.pdf

Artikelen

- John, N. (2014, april 2). The truth about street kids . *Maritzburg Fever*, p. 1.

Internetsites

- Brennan, J. (2012). *the world factbook*. Opgehaald van central intelligence agency: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sf.html>
- crime stats simplified* . (sd). Opgehaald van crime stats : <http://www.crimestatssa.com/provinceselect.php?sortorder=&ShowProvince=KwaZulu-Natal&go=1&Precincts%5B%5D=647&Crimes%5B%5D=Murder&Crimes%5B%5D=Total+Sexual+Crimes&Crimes%5B%5D=Attempted+murder&Crimes%5B%5D=Assault+with+the+intent+to+inflict+grievous+bodil>
- facts and figures* . (sd). Opgehaald van United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women : <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
- Landinformatie Zuid-Afrika*. (2013). Opgeroepen op 05 06, 2013, van SRC-Cultuurvakanties: <http://www.src-cultuurvakanties.nl/land-informatie-zuid-afrika-cultuur.htm>
- McGroarty, P. (2013, december 8). *the wall street journal* . Opgehaald van Africa news : <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303560204579246300838033732>
- Pillay, N. . (2013, februari 2013). *UN news centre* . Opgehaald van United Nations : <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=44101&Cr=rape&Cr1#.U1ppqE2KCP9>
- reporter, S. (2012, november 9). *facts* . Opgehaald van southafrica.info: <http://www.southafrica.info/about/facts.htm#.U1pj4E2KCP8>
- Ross, W. (2013, september 18). *Africa*. Opgeroepen op mei 13, 2014, van BBC: <http://www.bbc.com/news/world-africa-24137003>

sahistory . (sd). Opgehaald van hinduïsme: <http://www.sahistory.org.za/hinduism>

scholing. (sd). Opgehaald van zuid-afrika : <http://www.zuid-afrika.nl/id/1/185/index/>

Smith, A. D. (2011, februari 23). *the guardian*. Opgehaald van News:
<http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2011/feb/21/south-africa-bloated-welfare-state>

Visser, J. (2013, december 6). *apartheid* . Opgehaald van historiek : <http://historiek.net/apartheid-1948-1990/6826/>

Youth for Christ. (2013). Opgeroepen op december 17, 2013, van KwaZulu Natal:
<http://www.youthkzn.co.za/>

Youth for Christ about. (sd). Opgeroepen op november 29, 2013, van Youth for Christ stagiaireational:
<http://www.yfci.org/about/>

Interviews

I01. (2014, maart 12). Begeleiding. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I03. (2014, maart 13). Begeleiding. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I03. (2014, maart 13). Omgaan met weggelooptgedrag. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I03. (2014, maart 13). Reden verblijf. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I04. (2014, maart 25). Onderling contact. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I05. (2014, maart 27). Reden verblijf. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I07. (2014, maart 26). Omgaan met weggelooptgedrag. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I07. (2014, maart 26). Oorzaken weggelopen. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I07. (2014, maart 26). Relatie groepsleiders. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

I14. (2014, maart 18). Groepsleider. (L. Kamp, & N. Dogterom, Interviewers)

Observaties

O03. (2014, april 14). Begeleiding groepsleiders/stagiaires. (L. Kamp, & N. Dogterom, Observatoren)